

A 124
925

146.50k.

Valstybės Spaustuvė, Kaunas.

LIETUVOS KARIUOMENĖS STATUTAI.

Projektas.

Originalas
Krašto Apsaugos Ministeris parė
„Tvirtinų Pulk. Daukantas“
1924 XI. 27*

KAVALERIJOS
STATUTAS

I DALIS

VIENO MOKYMAS

VYR. ŠTABO KARO MOKSLO SK. LEIDINYS.

KAUNAS 1925.

A 124
A 925

358248

Ižanga.

Karas reikalauja kaip iš raitininkų (kavaleristų), taip ir iš visų kitų kariuomenės rūšių jojų, kad jie visiškai mokėtų valdyti arklį, o iš arklio, kad jis klausytų, būtų vikrus ir patvarus.

Vieno mokymas joti pirmiausia turi tikslą parengti jojėją, kuris tobulai valdytų savo arklį ir ginklą visais greičiais (aliurais) jodamas, visais kautynių ir lauko tarnybos atvejais.

Del arklių ir žmonių sudėties įvairumo negalima duoti kiekvienam atskiram atvejui tikrų taisyklių. Šis statutas duoda tik pagrindinius dėsnius jojėjų mokyti. Viršininkas, kuris moko joti, turi atsidėjęs prižiūrėti kiekvieną jojėją ir kiekvieną arklį, ir šalinti visus trūkumus ir klaidas, žiūrėdamas kiekvieno jojėjo ir arklio ypatybių, bet nė kiek nenukrypdamas nuo šio statuto nustatytų dėsnių. Tas, kas moko joti, visada turi būti gyvas ir sektinas pavyzdys mokomam kaip teisingos statuto sėdėsenos, taip ir arklio valdymo atžvilgiu. Jis pats turi išbandyti jodamas visus jam pavesto mokyti junginio arklius. Tik tada jis galės visai tinkamai nurodyti jaunam ir neprityrusiam jojėjui, žiūrėdamas jo arklio fiziškų ypatybių kokybės ir būdo. Mokomieji turi tam tikrą laikotarpį (pavyzdžiui 1—2 mėn.) joti ant tų pačių arklių, o paskui tik sodinti ant kitų. Nuolat keičiant arklius jojėjas nebesidomi to arklio, ant kurio sėdi, būdu ir ypatybių kokybe.

Junginio jojimas lauko (aikščioj) ar uždaroj jojykloj yra nepakeičiamas būdas mokyti joti. Tik tas bū-

das duoda mokytojui rūpestingai mokyti kiekvieną jojėją atskirai ir tą jojėją išlavinti, kad jis visiškai savarankiškai ir sąmoningai valdytų arklį.

Mokymas reikia įvairinti ir žadinti kiekvieno jojėjo dėmesį pataisant ir nurodant, ką jis turi atskirai įvykdyti.

Raitininkų (kavalerijos) eskadrono vadas atsako už teisingą jojimo mokymą. Jis atsako už jo valdžioje esančių jojimo instruktorių tinkamą parinkimą ir naudojimą. Parenkant mokymo būdus jam turi būti duota kuo didžiausia laisvė.

Pulko vadas prižiūri bendrą jojimo mokymo eigą. Jis turi ypatingai žiūrėti, kad būtų vienodai mokoma. Todėl reikalauja visada tikrai laikytis šio statuto nustatytų pagrindinių mokymo dėsnių visuose eskadronuose ir komandose.

Raitininkų (kavalerijos) pulkų vadai ir aukštesni raitininkų viršininkai turi ypatingai domėtis karininkų jojimu. Visais galimais būdais jie turi stengtis, kad karininkai išmoktų statuto taisyklėmis sėdėti ant arklio ir tobulai jį valdyti. Tam tikslui kiekviename raitininkų pulke karininkai turi būti lavinami joti nemažiau kaip tris kartus per savaitę. Karininkų instruktorius gali būti pats pulko vadas arba jo paskirtas geriausiai mokąs joti pulko karininkas, nežiūrint laipsnio ir vyresniškumo.

Visi raitininkų viršininkai bendrai turi auklėti savo valdinių kavalerijos dvasią ir raitojo sporto mėgimą. Tik tuo būdu galima išauklėti raitininkuose (kavalerijoje) tos būtinos savybės, kurios duos laimėti kare.

I. SKYRIUS.

Vieno mokymas ant arklio.

1. SKILTIS.

Pratimai ant medinio arklio.

Medinis arklys.

1. Medinis arklys (be galvos) turi būti aptrauktas su oda ir turi turėti virvelinius karčius. To arklio aukštumas ir ilgumas turi būti nuo 1 m. 49 cm. ligi 1 m. 54 cm. Arklys turi būti pabalnotas voltizuojamuoju balnu (1. brėž.). Be to reikia turėti šokamasis tiltelis (tramplynas) ir patiesalas.

Pastaba. Tolimesniuose straipsniuose nurodyti pratimai ant medinio arklio reikia daryti pradžioje iš kairės, o paskui iš dešinės pusės. Tie pratimai gali eiti ir be šokamojo tiltelio.

1. Brėž.

Šokimas įsibėgėjus.

2. Šokimas į balną per užpakalį. Įsibėgėjus pasispirti kojomis į tiltelį ir, įsiremus rankomis į arklio užpakalį, užšokti ant balno, bet daugiau rankomis ne-

siramstant. Nusileidžiant į balną reikia prisitūrėti keliais, kad nesutrenktų.

To pratimo padėtys nurodytos 2. ir 3. brėžiniuose.

3. Šokimas į balną iš šono. Atsistoti prieš kairį arklio šoną, įsibėgėti ir, pasispyrus abiem kojom į tiltelį, uždėti kairę ranką ant sprando, o dešinę — ant priešakinio balno lankelio, ir švelniai sėsti į balną (4. brėž.)

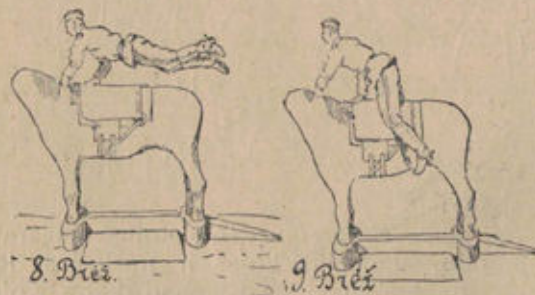
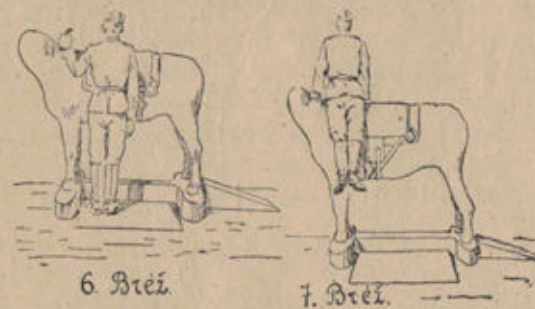

4. Šokimas per arklių iš šono. Šis šokimas nuo pirmojo tesiskiria tuo, kad, vietoj pašokėjus sėsti į balną, reikia perkelti abi kojos kartu per arklio užpa-

kalį ir peršokti į antrą arklio pusę ant pusiau sulenktų kojų, veidu į priekį, paliekant kairę ranką ant arklio sprando (5. brėž.)

Šokimas iš vietos; žirklys.

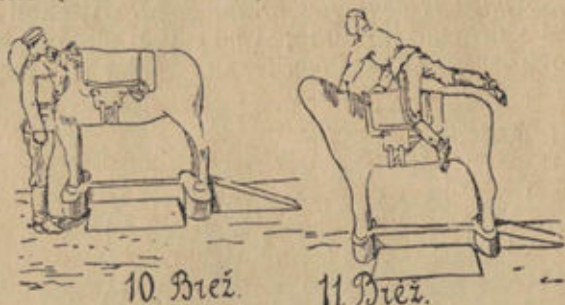
5. Šokimas iš šono ties arklio gogu. Atsistoti ant tiltelio iš kairio arklio šono, veidu į arklių, per pusę žingsnio prieš gogą, nusitverti kaire ranka už karčių,

o dešinę uždėti ant priešakinio balno lankelio; pašokus ant rankų ir pasispyrus keliais, švelniai sėsti į balną (6., 7., 8. ir 9. brėž.)

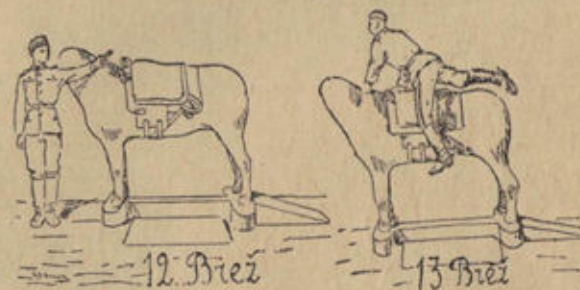

6. Šokimas iš šono ties sprandu. Atsistojus iš kairio arklio šono, kairiu pečiu prie sprando, ir, paėmus kaire ranka už karčių, užšokti ant tiltelio, stipriai pasispirti į jį abiem kojom ir šokti į balną, padedant sau dešine ranka, padėta delnu ant priešakinio balno lankelio (10. ir 11. brėž.).

10. Brėž.

11. Brėž.

12. Brėž.

13. Brėž.

7. Šokimas įsismaginus. Atsistojus nugara prie arklio sprando, suglaudus kojas ir nusitvėrus ištiesta kaire ranka už karčių drąsiai žengti kaire koja ant tiltelio, pasispirti į ją, kartu prisitraukiant kaire ranka ir padedant dešine, įsiremiančia į priešakinį balno lankelį, perkelti ištiestą dešinę koją per užpakalį ir švelniai sėsti į balną (12. ir 13. brėž.).

8. Žirklys. Sėdint balne blokšti abi kojas atgal, įsiremti į balno rankenas ir, pasisukus strėnose ir su kryžiauvus kojas, sėsti į balną, veidu į kitą pusę.

Nušokimas.

9. Nušokama nuo arklio dviem būdais: perkeltiant dešinę koją per sprandą arba per užpakalį.

Pirmuoju atveju reikia, pasitūrint kaire ranka už kairės priešakinės balno rankenos, perkelti ištiestą dešinę koją per sprandą ir nušokti į kairę arklio pusę ant pusiau sulenktų kojų, prisitūrint dešine ranka už priešakinės balno dalies.

Antruoju atveju įsiremti abiem rankom į balno rankenas, įsiūbuoti kojas ir, perkeltiant dešinę per užpakalį, nušokti ant žemės, kaip pirmiau nurodyta.

II. SKILTIS.

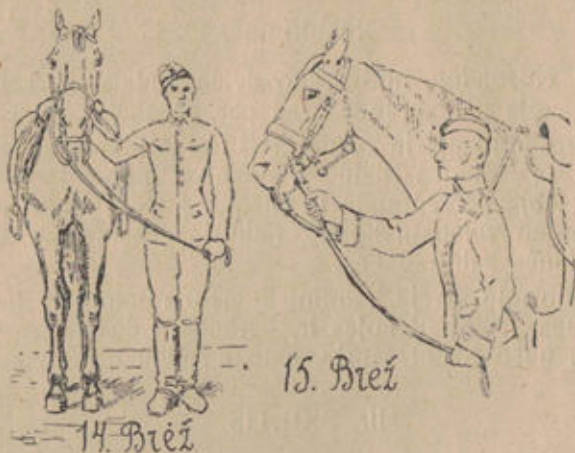
Jojimas su žąslais ir laužtukais.

Kaip laikyti ir vesti pažabotą arklį.

10. Pažabojus arklį reikia palikti laužtukų pavadžius užmestus ant sprando, o žąslinius pavadžius nuleisti per arklio galvą taip, kad jie būtų virš laužtukų pavadžių; atsistoti iš kairės arklio pusės ties sprandu, veidu į lauką; paimti sulenкта alkūnėje dešine ranka abu žąslinius pavadžius paliai arklio smakrą, virš laužtukų pavadžių, perskyrus juos smilium, o susiūtus žąslinių pavadžių galus suspausti laisvai nuleistos kairės rankos delnu, praleidus juos pro delną. Arklis turi stovėti lygiai, ant visų keturių kojų, neištiesdamas ir nepakišdamas kojų po liemeniu (14. brėž.).

Kad arklys eitų, reikia jis pastūmėti dešine ranka į priekį, o kad sustotų—sulaikyti jį. Abiejuose atvejuose neduoti arkliui nuleisti galvą (15. brėž.)

1. *pastaba.* Jei jojėjas turi kardą, tai jodamas palaiko makštį iš lauko kaire ranka po apatinį žiedu keturiais, truputį sulenktais pirštais, o nykščiu iš užpakalio ir vidaus, neišleisdamas pavadžių galų. Jeigu jojėjas turi pikę, tai laiko ją ties kairiu pečiu, bukiuoju galu prie kairės kojos priekio, iš lauko pusės. Kairę ranką jis nuleidžia paliai pikės kotą, laikydamas keturius pirštus su užmautu ant rankos, susiūtu galu, žąsliniu pavadžiu iš lauko, o nykštį—iš užpakalio ir vidujinės pikės pusės. Jodamas jojėjas neša pikę ant kairio peties, bukiuoju galu žemyn, prilaikydamas ją kaire ranka su suspaustais joje žąslinių pavadžių galais.

2. *pastaba.* Pradžios mokyme, o taip pat išjodinėjant jaunos arklius, reikia žaboti be grandinėlės. Pirmose jojimo pamokose leidžiama visai nedėti laužtukų, bet visos pavadžių išskirstymo taisyklės lieka tos pačios, atpuola tik laužtukų pavadžiai. Kai tik jojėjas kiek įpranta sėdėti, nebežiūri į pavadžius kaip į *atramą balne laikytis* ir gali sąmoningai vartoti paprasčiausius valdymo būdus,— tada reikia joti su prisegta grandinėle. Valdymo taisyklės čia lieka tos pačios, kaip ir jojant be grandinėlės. Tik kadangi spaudžiamas laužtukų veiksmas su prisegta grandinėle padidėja, tai iš raitininko reikalaujama daugiau mokėjimo ir dėmesio nasrų jautrumui saugoti; tai pasiekama rankų minkštumu.

Kaip sėsti ant arklio, išskirstyti pavadžius ir nulipti.

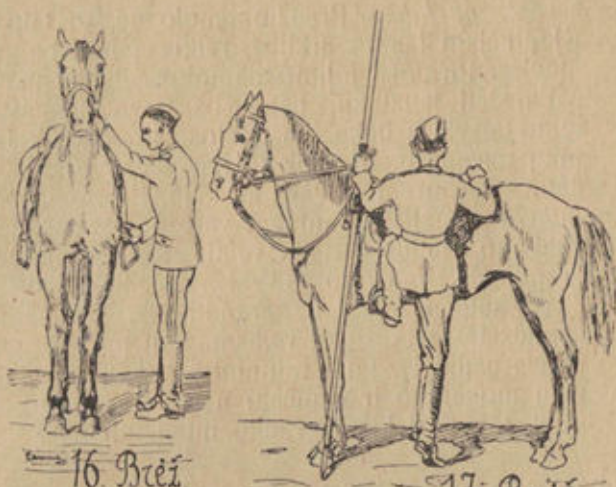
11. Prieš sėdant ant arklio reikia jis pastatyti ir pačiam stoti greta, kaip nurodyta 10. str.

Sėsti ant arklio reikia trim veiksmais.

Pirmas veiksmas. Pasisukti dešinėn, užmesti žąslų pavadžius ant arklio sprando, žengti pusę žingsnio į dešinę, išlyginti žąslų pavadžius dešine ranka, uždėti ant jų kairės rankos plaštaką, delnu į apačią, aukščiau gogo, suspausti juos su karčių sauja keturiais pirštais, o ant nykščio apsukti tų karčių pluokštą ir paimti dešine ranka kilpdiržį ties kilpa (16. brėž.)

Pastaba. Jei jojėjas turi pikę, tai paėmęs kaire ranka pikės kotą per vidurį ir pasisukęs dešinėn, žengia pusę žingsnio į dešinę, pristato pikę prie arklio gogo, įsmėigia jos bukųjį galą į žemę, per vieną žingsnį nuo priešakinių kojų, ir elgiasi toliau, kaip pirmiau nurodyta.

16. Brėž.

17. Brėž.

18. Brėž.

Antras veiksmas. Pakelti kairę koją ir įstatyti kilpon iki pusės pado, žiūrint, kad bato priekis nepaliestų arklio; nusitverti dešine ranka už užpakalinio balno lankelio, pasispirti nuo žemės dešine koja ir pasikelti, remiantis kairiu keliu į balną, ant kairės kojos ir rankų; laikant liemenį tiesiai perkelti stačiai dešinę koją per arklio užpakalį, jo nepaliečiant; kartu atimti nuo užpakalinio balno lankelio dešinę ranką, atsispirti ja ištiestais pirštais į priešakinę balno dalį iš dešinės pusės ir, spaudžiant kelius, švelniai nusileisti į balną. (17. ir 18. brėž).

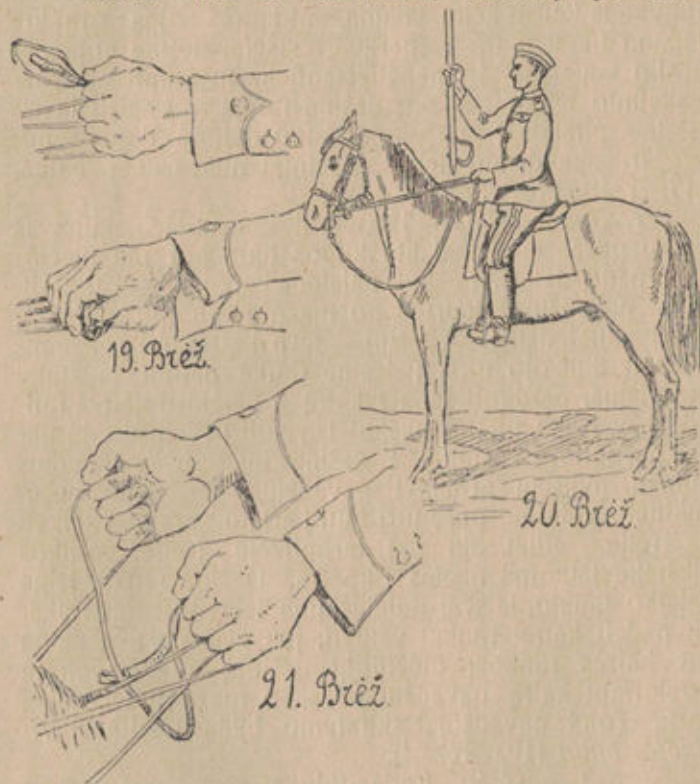
Trečias veiksmas. Įstatyti dešinę koją į kilpą iš lauko pusės taip, kad abi kilpos būtų ant pat plačiosios pado dalies. Paskui, paleidus karčius, paimti žaslinius pavadžius: kairį — po mažojo piršto apačia, į viršų paliai delną, o dešinį — tarp kairės rankos smiliaus ir didžiojo pirštu; dešine ranka paimti laužtukų pavadžius, perduoti juos į kairę ir perskirti kairės rankos bevardžiu pirštu; paskui išlyginti pavadžius, jų galus pasukti pro smilių į dešinę pusę ir, suspaudus kumštį, nykščiu prilaikyti pavadžius. Pavadžiai nesusukinėti, vidujine puse turi būti į arklio sprandą; laikyti jie reikia giliai, iki pat tarppirščių. Kairės rankos plaštaka laikoma nagais į apačią. Dešinė ranka, jeigu nelaiko ginklo, laisvai nuleidžiama žemyn. Esant reikalui padėti kairei rankai valdyti, jos plaštaka uždedama ant kairės rankos, didžiuoju dešinės rankos pirštu perskiriant kairę pavadžių porą, o mažuoju — dešinę porą. Toks pavadžių išskirstymo būdas vadinasi *rikiuotės būdu* (19. brėž. ¹).

1. *pastaba.* Kada arklys neužtenkamai klauso pavadžių, tai, kad būtų patogiau valdyti, reikia

¹) Kad būtų aiškiau, viršų parodyta kairė ranka, kaip ji atrodo iš viršaus žiūrint

pavadžiai paimti į abi rankas: kairį žąslinį ir laužtukų pavadžius palikti kairėje rankoje ir atskirti dešinę ranką su dešiniaisiais pavadžiais nuo kairės. Kai to nebereikia, dešinieji pavadžiai

paduodami į kairę ranką, o dešinė ranka nuleidžiama arba uždedama ant kairės, kaip jau nurodyta. Prireikus paleisti kairę ranką, pavadžiai

paliekami dešinėje rankoje, kaip ji buvo uždėta ant kairės, tik jų galai permetami virš dešinės rankos smiliaus į kairę pusę.

2. *pastaba.* Jei dešinė ranka neuždėta ant kairės, tai kairės rankos plaštaka negali pasilikti visai pasukta nagais į apačią, nes tai įtemp plaštaką. Plaštaka turi laikytis laisvai, nykštis bus kiek aukščiau už smilių; nedraudžiama, jei būtų patogiau, laikyti kairės rankos plaštaką stačiai.

3. *pastaba.* Jeigu jodėjas turi pikę, tai įstatęs dešinę koją į kilpą, jis ima dešine ranka pikę į gniaužtą ir pameta ją į viršų, pagriebdamas dusyk, o kuomet apatinis galas susilygins su priešakiniu balno lankeliu, perkelia bukujį galą per arklio sprandą (20. brėž.), įneria į pikės kilpą koją, kurią tuomet stato į balno kilpą; pristato pikę prie peties, išskirsto pavadžius ir nuleidžia dešinę ranką paliai pikės kotą, pirštais žemyn.

12. Išlyginti, sutrumpinti arba pailginti laužtukų pavadžiams reikia paimti dešinės rankos nykščiu ir smilių pavadžių galas, ištempti visu ilgiu į viršų ir juos išlyginti, sutrumpinti arba pailginti. Žąsliniai pavadžiai išlyginami, sutrumpinami ir pailginami patraukiant ar atleidžiant kiekvieną iš jų atskirai, padedant dešine ranka.

Jei reikia pailginti ar sutrumpinti iš karto visi pavadžiai, tai reikia paimti į dešinę ranką jų galai, o kairę per pavadžius patraukti į save ar pastūmėti nuo savęs. Tai padarius, išleisti pavadžių galus iš dešinės rankos plaštakos ir pastatyti abi rankas į atatinkamą padėtį.

13. Be pavadžių skirstymo rikiuotės būdu, jodimo ir arklio valdymo pradžios mokyme vartojamas *žąslinių pavadžių išskirstymas į abi rankas*. Tam reikalui

pavadžiai iš pradžios išskirstomi, kaip nurodyta 11. straipsnyje (3. veiksmas). Bet, padavus laužtukų pavadžius į kairę ranką, paimti dešine ranka dešinį žąslinį pavadį, praleisti jį pro mažąjį pirštelį paliai delną į viršų, virš smiliaus, ir suspausti ranką į kumštį (21. brėž.). Abiejų rankų kumščiai laikomi vienodam aukšty¹⁾ ir stačiai, kumščio tolumu vienas nuo kito, o laužtukų pavadžiai turi būti paleisti tiek, kad arklys daugiau galėtų remtis į žąslinius pavadžius²⁾.

14. Kad jojėjas, turėdamas kuriuo nors iš nurodytų būdų išskirstytus pavadžius, kitaip juos paimtų, komanduojama: **pavadžius rikiuote!** arba **žąslinius į rankas!**

Jei pavadžių išskirstymas komanduojant nenurodytas, pavadžiai išskirstomi *rikiuotės būdu*.

15. Nuo arklio nultipti reikia trim veiksmais:

Pirmas veiksmas. Išleidus laužtukų pavadžius ir laikant kairę ranką žąslinius, kaire ranka įkibti į karčius aukščiau gogo, dešinę ranką padėti ant priešakinės balno dalies iš dešinės pusės ir dešinę koją ištraukti iš kilpos.

Pastaba. Jei jojėjas turi pikę, tai, išskirstęs pavadžius kaip jau nurodyta, jis numauna ją nuo kojos, išmeta aukštyn, perkelia per arklio sprandą į kairę, kaip nurodyta 11. str. pirmojo veiksmo pastaboj.

Antras veiksmas. Dešine ranka pasiremiant į balną, perkelti ištiestą dešinę koją per arklio užpakalį, jo neužgaunant, ir pastatyti ją ant žemės; išimti kairę

¹⁾ Kad būtų aiškiau, dešinė ranka parodyta aukščiau už kairę.

²⁾ To prisilaikant, pavadžiai išskirstomi į abi rankas ir jojant su brizgilu,

koją iš kilpos ir pristatyti prie dešinės, o dešinę ranką nuleisti žemyn.

Trečias veiksmas. Paleisti karčius, žengti žingsnį į kairę, neišleidžiant iš kairės rankos kairio žąslinio pavadžio; dešine ranka nuimti žąslinius pavadžius nuo arklio sprando ir suimti juos po arklio smakru, kaip yra nurodyta 10. str. Paskui, pasisukant į priekį, nuleisti kairę ranką.

Pastaba. Jei jojėjas turi pikę, tai pasisukdamas į priekį ją ima, kaip nurodyta 10. str. pastaboj.

16. Veiksmais sėsti ant arklio ir nultipti komanduojama: **veiksmais sėsk** arba **veiksmais nulipk** ir toliau **daryk — viens!**, **daryk — du!**, **daryk — trys!**

Tą pat iš karto padaryti komanduojama: **sėsk!** arba **nulipk!** Kas pirmiau daryta trim kartais dabar raitininkas padaro iš karto.

Pastaba. Komandos yra *ruošiamosios* ir *vykdomosios*. Ruošiamosios statute žymimos rašytinėmis raidėmis (kursyvu), o vykdomosios — juodomis.

17. Iš dešinės pusės sėsti ant arklio ir nultipti komanduojama: **veiksmais iš dešinės — sėsk! (nulipk!)** arba **iš dešinės — sėsk! (nulipk!)**

Jei prireiktų iš dešinės pusės stovintį raitininką pasodinti iš kairės, komanduojama: **iš kairės — sėsk!**

18. Sėdant iš dešinės pusės, sulig vykdomąja komanda (jei komanduota veiksmais, tai sulig komanda **daryk — viens!**) reikia pereiti į dešinę arklio pusę ir sėsti 11. str. taisyklėmis, tik visa, kas ten nurodyta kairei kojai ir rankai, čia taikoma dešinei rankai ir kojai, ir atvirkščiai.

Pavadžiai išskirstomi, kaip nurodyta 11. arba 13. str.

Taip pat reikia nulipti į dešinę pusę ir atsistoti dešinėje nuo arklio, panašiai kaip 15. ir 10. str. pasakyta.

Sėdėseną.

19. Balne reikia sėdėti visai laisvai, ramiai, ne kiek neįsitempus, duodant visoms kūno dalims laisvai judėti, viena kitos nevaržant. Įsitempimas sėdėsenoje neduoda jėgėjui jausti kiekvieną arklio judesį ir, kai reikia, padėti ar pasipriešinti arkliai.

20. Jėgėjo kūnas dalinamas į tris dalis: dvi paslankias, būtent, — viršutinę nuo galvos ligi strėnų, apatinę — nuo kelių ligi kulnių, ir mažiau paslankią vidurinę — nuo strėnų ligi kelių.

21. Kad sėdėseną būtų teisinga, reikia kuo giliausiai sėdėti balne ant abiejų sėdimųjų kaulų. Kūnas paprastai turi būti stačiai, o strėnos neįlenktos į vidų, nes tik taip strėnas laikant suminkštėja trinkelėjimai jėgėjui ir arkliai.

Pečius laikyti laisvai nuleistus, nesikuprinti. Galvą ir kaklą laikyti stačiai, neatmesti atgal, neatkišti ir nenuleisti smakro ir žiūrėti stačiai prieš save.

22. Rankos turi tris dalis: viršutinę — nuo peties ligi alkūnės, vidurinę — nuo alkūnės ligi plaštakos (dilbis) ir plaštaką.

Viršutinė rankos dalis, laisvai nuleista žemyn, turi liesti kūną, bet nesispausti prie jo.

Vidurinė rankos dalis turi lengvai liesti raitininko kūną, nes dėl to daugiau sutvirtėja rankų padėtis (spaudžiant rankas prie kūno pasikelia pečiai, ir nereikalingai įsitempia visa sėdėseną).

Rankų plaštakos turi būti lengvai sulenktos į vidų, o pirštai — suspausti į kumštį, bet jie reikia tiek valdyti, kad būtų galima paleisti ar patraukti tas ar kitas pavadis.

Nykščiai turi būti pusiau sulenkti ir turi prispausti po jais einančius pavadžius.

Valdymo švelnumui reikia, kad ne tik plaštakos, bet ir visa ranka, kai reikia, būtų paslanki, o ne kietai prispausta alkūnėmis prie kūno.

23. Išskirsčius pavadžius *rikuotės būdu*, reikia laikyti kairės rankos plaštaką nagais žemyn, ties priešakinio balno lankelio viduriu, žiūrint, kad ji sudarytų vidurinės rankos dalies tęsinį, o dešinę ranką, jei ji neturi pikės ar išimto kardo, laisvai nuleisti žemyn arba uždėti ant kairės, kaip nurodyta 11. str.

Išskirsčius žąslinius pavadžius *į abi rankas*, plaštakos reikia suspausti į kumščius ir pastatyti stačiai, vidurinės rankos dalies tęsinium. Tarp rankų plaštakų turi būti kumščio didumo tarpas. Antrieji pirštų sąnariai turi būti vienoje stačioje linijoje, o pusiau sulenkto nykščio galą prispausti minkštumu prie antrojo smiliaus sąnario.

Ar šaip ar taip pavadžiai išskirstyti, rankų plaštakos (kairės arba dešinės rankos plaštaka, kai pavadžiai vienoje rankoje) visada laikomos ant priešakinio balno lankelio, kumščio aukštumu.

Pastaba. Iš išmokytų jėgėjų reikia reikauti daugiau sąmoningumo arkliai valdyti, žiūrint arklio sudėjimo ir jo išjodinėjimo laipsnio. Be to, kad žąslai teisingai veiktų bedantį arklio nasrų kraštą, pavadžiai turi turėti santykį su juo kuo artimiausią stačiam kampui kryptį. Todėl, kuo aukščiau arklys neša galvą, tuo žemiau reikia laikyti rankų plaštakos, ir atvirksčiai.

24. Jei kilpos gerai pritaikytos, raitininko šlaunys, eidamos žemyn ir, žiūrint jojėjo sudėjimo, kiek į priekį, turi glaudžiai ir tvirtai šlietis prie balno, o keliai—prie jo prispausti ir nejuda. Juo daugiau yra vidurinės kūno dalies susiliečiamų su arkliu taškų, tuo gilesnė ir tvirtesnė sėdėseną, tuo mažiau jojėjas pašoksta nuo balno arkliui metant ir tuo tvirčiau laikosi balne, tariant yra prie arklio prigludęs.

25. *Glustas* ir *pusiausvira* (balansas), bendrai veidami, padeda tvirtai sėdėti ant arklio. Jei jojėjas silpnai prigludęs, jis laikosi tik pusiausvira, kuri dar nevisiškai sujungia su arkliu. O jei nepakankama pusiausvira, jojėjas tik be reikalo eikvoja jėgas, kad glustu galėtų išsilaikyti balne.

26. Kojos dalis nuo kelio ligi kulnies vadinasi blauzda. Vidujinėmis *blauzdų* pusėmis ir yra valdomas arklys. Blauzdos turi būti laisvai nuleistos nuo kelių žemyn ir vidujinėmis pusėmis turi liesti arklio šonus; kulnis turi būti kiek žemiau už bato priekį, o šis priekis kiek iškėstas.

27. Kojos turi būti neįtemptos ir visada turi jausti arklį. Kilpas lengvai laikyti ant plačiausios pado dalies, bet į jas nesispirti.

Pastaba. Kilpos turi būti taip pritaikytos, kad jojėjui atsistojus ant kilpų, kojas ištiesus ir laikant padus gulščiai (orizontaliai), tarp balno ir šakumos būtų vieno kumščio tarpas.

Taip pritaikius ir teisingai sėdint, neužmautos ant kojų kilpos turi būti per 2 pirštus aukščiau už viršutinį pakulnio kraštą.

Po pirmųjų pamokų su kilpomis, kai jojėjas pakankamai pripras prie balno, reikia mokyti joti be kilpų, nes tik taip įodamas jojėjas teišmoks tvirtai priglusti ir laikyti pusiausvira, be ko negalima tvirtai sėdėti balne.

Valdymas.

Bendri nurodymai.

28. Arklio valdymas reiškia tai, kad jojėjas turimomis priemonėmis savo valia priverčia arklį daryti tai, kas jojėjui reikalinga.

Pastaba. Toliau einančiuose straipsniuose yra duotos išjodinėto arklio valdymo taisyklės, kurios ir reikia išmokti pradėdant mokytis joti. Toliau jos reikia naudoti žiūrint arklio sudėjimo, temperamento ir išjodinėjimo laipsnio.

29. Arklys valdomas trimis svarbiausiomis priemonėmis: *blauzdomis*, *kūno pasvirimais* ir *pavadžiais*.

Blauzdomis jojėjas varo arklį į priekį ir valdo jį užpakalį; kūno pasvirimais padeda valdyti; pavadžiais sustabdo ar sumažina ėjimą ir valdo arklio priekį. Todėl jojėjas visus tuos tris būdus turi visada naudoti kartu ir bendrai, daugiausia valdydamas blauzdomis, paskui kūno pasvirimais ir pavadžiais.

30. Blauzdos ir pavadžiai yra *vidaus* ir *išorės*. Vidaus blauzda ir pavadžiu vadinasi tie, kurie pasisukant, skersuojuant ir leidžiant arklį šuoliais yra iš tos pusės, į kurią jojama; išorės — esantieji kitoje pusėje.

31. Be svarbiųjų arklio valdymo priemonių yra dar padedamosios — *pentinai* ir *lazdelė* (stekas). Šios priemonės vartojamos dviem tikslams: blauzdų veiksmui padidinti ir, savarankiškai, arkliui nubausti, kai jis neklauso jojėjo.

Kaip veikia blauzdos ir kaip jomis valdyti.

32. Kad arklys vykdytų jojėjo norą, jojėjas turi abiem blauzdom vienodai paspausti arklio užpakalį

arba daugiau spausti viena iš jų. Tai ir reiškia valdymą blauzdomis.

33. Valdant arklį reikia žiūrėti, kokio jis temperamento ir ką jis turi daryti. Jei arklys jautrus, reikia mažiau spausti blauzdomis, o jei rambus — ne tik spausti jomis, bet ir suduoti.

34. Spausti ir suduoti blauzdomis reikia taip, kad kelis pasiliktų prispaustas prie balno, ir kad nepasikeistų sėdėseną.

35. Vienodai spaudžiama abiem blauzdom arklį varant į priekį, sumažinant jojimo greitį (aliurą), sustabdant arba arklį parengiant, kai reikia, kad paskutinės kojos neatsiliktų.

36. Nevienodai spaudžiant abiem blauzdom arklys susilenkia šonuose (šono pastatymas, 43. str.). Taip spaudžiama pasukant, skersuojant ir leidžiant šuoliais.

37. Paspaudus kuria nors viena blauzda, arklio užpakalis pasukamas į kitą pusę. Kita blauzda tvarko ir sustabdo tą pasisukimą.

Kūno pasvirimai.

38. Kūno pasvirimai pakeičia jojėjo ir arklio sunkumo centrą, todėl padeda arkliui eiti ir pasisukti. Pasilenkiant į priekį palengvėja arklio užpakalis; atsilošiant atgal palengvėja arklio priekis; pasvirstant į šoną padedama arkliui išlaikyti pusiausvirą pasisukant.

Pasvirstant į šoną, kūno sunkumas reikia perkelti ant atatinamo sėdimojo kaulo, tik nepakeisti vietos balne ir nesusilenkti šonuose.

Kaip veikia pavadžiai ir kaip jais valdyti.

39. Pavadžiai duoda jojėjui valdyti arklio priekį ir sudaro švelnų sąryšį tarp jojėjo rankų ir arklio nasrų. *Bet tai nėra įrankis balne laikytis.*

40. Pavadžiai veikia: žąsliniai — spausdami žąslais liežuvį, bedantį apatinio žandikaulio kraštą ir patį tarpnasrį, o laužtukų — spausdami laužtukais bedantį apatinio žandikaulio kraštą.

Be to pavadžiai veikia ir spausdami patį arklio sprandą.

41. Pavadžiais sustabdomas arba sumažinamas arklio ėjimas ir valdomas arklio priekis, t. y. nurodoma ėjimo kryptis ir nustatomas galvos ir sprando laikymas (pastatymas).

42. Stovint ir jojant pavadžiai tiek turi būti ištempti, kad jojėjas jaustų lengvai įsiremusius, ypač į žąslus, arklio nasrus.

Kol arklys jojant klauso jojėjo, valdyti jis bendrai reikia žąsliniais pavadžiais. Kai žąslų nebepakanka, tuoj pasinaudoti laužtukų pavadžiais. Arkliui pradėjus klausyti, vėl valdyti žąsliniais.

Pastaba. Greitai jojant arklys daugiau remiasi į žąslus, bet jis neturi gulti į pavadžius. Todėl ranką visada laikyti minkštai. Rankai minkštumą duoda ne tik plaštakos (riešo) lankstumas, bet ir jojėjo mokėjimas, vis duodant arkliui lengvai įsiremti į pavadžius, paleisti kai reikia rankas iš alkūnės ir peties į priekį, kad arklio galva ir sprandas gautų laisvumo.

43. Tiesiai jojant pavadžiais reikia veikti vienodai (*tiesusis pastatymas*). Pasisukant ir skersuojant, kada arklys turi būti parengtas į jojimo pusę (*šono*

pastatymas), pavadžiais veikiama nevienodai: vidaus pavadžiu nurodoma kryptis, priverčiant arklį truputį pasukti pakaušį į naują kryptį galvą (kad jojėjas matytų pusę arklio akies); išorės pavadis, pridodant jį prie sprando, tvarko galvos posūkius, kad arkllys neiškištų peties ir nenukreiptų pakaušio.

Nespaudžiant blauzdomis vienu pavadžių darbas bus netikras, nes tada arkllys nesusilenkia šonuose ir nepastato užpakalinių kojų po kūnu, t. y. negauna teisingo pastatymo. Skersuojant daugiau reikia spausti vidaus blauzda.

44. Norint pavadžius atleisti, reikia: laikant juos *rikiuotės būdu* — kairės rankos plaštaką¹⁾ pastumti į priekį; laikant pavadžius *abiejose rankose* — abi plaštakas pastumti į priekį.

45. Norint pavadžius patraukti į save, reikia: laikant juos *rikiuotės būdu* — kairės rankos plaštaką¹⁾ patraukti atgal; laikant pavadžius *abiejose rankose* — abi plaštakas patraukti atgal.

46. Norint patraukti į save dešinį pavadį ir prispausti prie sprando kairį, reikia:

Laikant pavadžius *rikiuotės būdu* — pasukti kairės rankos plaštaką¹⁾ į dešinę, traukiant nykštį į save (sutrumpėja dešinės pavadžiai), ir plaštaką patraukti į dešinę (kairės pavadžiai prisispaudžia prie sprando).

Laikant žąslinius pavadžius *abiejose rankose* — pritraukti prie savęs mažąjį pirštelį ir paspausti truputį į priekį dešinės rankos nykštį, plaštaką kumščio platumu nuleisti žemyn ir lengvai pasukti ją nagais į viršų (sutrumpėja dešinys žąslų pavadis); tuo pat metu, neatleidžiant kairio žąslų pavadžio, patraukti kairės rankos plaštaką į dešinę (prie sprando prisispaudžia kairys žąslų pavadis).

¹⁾ Abi plaštakas, jei dešinė uždėta ant kairės.

47. Norint patraukti į savo kairį pavadį ir prispausti prie sprando dešinį, reikia:

Laikant pavadžius *rikiuotės būdu* — pasukti kairės rankos plaštaką¹⁾ į kairę, traukiant į save mažąjį pirštelį (sutrumpėja kairės pavadžiai) ir tuo pat metu patraukti plaštaką į kairę (dešinės pavadžiai prisispaudžia prie sprando).

Laikant pavadžius *abiejose rankose* — pritraukti prie savęs mažąjį pirštelį ir paspausti truputį į priekį kairės rankos nykštį, plaštaką kumščio platumu nuleisti žemyn ir lengvai pasukti ją nagais į viršų (sutrumpėja kairys žąslų pavadis); tuo pat metu, neatleidžiant dešinio žąslų pavadžio, patraukti dešinės rankos plaštaką į kairę (dešinys žąslų pavadis prisispaudžia prie sprando).

48. Sukomandavus: *laisvai!* — reikia atleisti blauzdas ir pavadžius tiek, kad arkllys galėtų laisvai ištiesti sprandą, ir dešine ranka paglostyti arklį. Po komandos: *pasitaisyk!* — reikia apžiūrėti ir pataisyti savo rūbus ir šarvus (amuniciją). Sulig komanda: *ramiai!* — išskirstyti pavadžius, arklį iš lengvo suspausti blauzdomis ir tinkamai atsisėsti.

Pentinių ir lazdelės vartojimas.

49. Pentinai padeda vienai ar abiem blauzdom, kada arkllys jų neklauso. Tam reikia spausti blauzdą, kol pentinas prisilies prie arklio šono, ir paskui vis daugiau spausti pentinu kartu su blauzda.

50. Pentinai arkllys baudžiamas, kada jis neklauso. Tam reikia, kiek atsilošus, giliau atsisėsti balne, stipriai apimti arklį šlaunimis (o kad eity—kiek atleisti pava-

¹⁾ Abi plaštakas, jei dešinė uždėta ant kairės.

džius) ir skaudžiai trumpai suduoti pentiniais tarp pavaržų arba ties užpakaliniu pavaržos kraštu. Jei arklys neklauso iš karto, reikia dar dugiau ir skaudžiau bausti pentiniais, neatleidžiant blauzdų, kol visiškai pradės klausyti.

51. Su lazdele (steku) padedama blauzdoms, jei arklys neklauso nei blauzdų, nei pentinų.

52. Lazdele reikia laikyti: jojant į dešinę—dešinėj rankoj, jojant į kairę¹⁾—kairėj; visada laikyti galu žemyn. Lazdele mušti reikia ties blauzdų užpakaliu.

Pastaba. Per petį mušti reikia tik tada, kai arklys metasi į kurią nors pusę; mušti iš tos pusės, į kurią metasi.

53. Norint lazdele nubausti, reikia greitai suimti pavadžiai į vieną ranką ir pasukti lazdelę laibgaliu į viršų. Su lazdele reikia mušti ne iš peties ir ne išties-ta ranka, bet sulenkta ranka staiga ir smarkiai suduo-dant.

Jojimo greitis, jojimas į priekį, greičių keitimas, arklio parengimas ir pusiau sustabdymas.

54. Kaip greitai eina arklys—toks yra *jojimo grei-tis* (aliūras).

55. Raitininkai joja *žingsniu, risčia, šuoliais, lau-ko šuoliais ir zovada*.

Dvigubu greičiu vadinasi kitas iš eilės jojimo grei-tis; pavyzdžiui, žingsniui dvigubas greitis bus risčia, risčiai—šuočiai ir t. t.

Pastaba. Be nurodytųjų jojimo greičių dar jojama *padidinta risčia, sutrumpinta risčia* ir *jojy-*

¹⁾ Jojimas jojykloj arba stačiai ratu ar stačiakampiu iš *kai-rės į dešinę* vadinasi *jojimu į dešinę*, o jojimas iš *dešinės į kairę* — *jojimu į kairę*

klos šuoliais. Tie greičiai, kaip gimnastikos būdai, vartojami mokant jojėją joti ir išjodinėjant arklį.

56. Tuo ar kitu greičiu iš vietos joti arba pa-greitinti jojimą komanduojama: *žingsniu, risčia, šuo-liais, lauko šuoliais — marš!* Zovada joti koman-duojama: *zovada — marš-marš!*

Jojimo greičiui sumažinti vykdomoji komanda marš netariama. Tešiamai tariama tik naują greitį nurodanti komanda, kuri ir vykdoma.

Pastaba. Taip pat komanduojama: *su-trumpinta risčia, padidinta risčia* ir *jojyklos šuo-liais — marš!*

Kai reikia pereiti iš padidintos risčios į paprastą risčią, komanduojama: **sumažink!**

57. Kas kartą pradedant joti reikia parengti (per-spėti) arklys, o jojant, kai reikia pakeisti kryptis arba jojimo greitis ir prieš sustabdant, reikia pusiau sustabdyti (sulaikyti).

Parengimas ir pusiau sustabdymas reiškia tai, kad arklys, pastatydamas užpakalines kojas po liemeniu (kūnu), pakeldamas sprandą ir galvą, savo sunkumą perkelia arčiau prie užpakalio ir tuo palengvina priekį. Tam reikia daugiau spausti abiem blauzdom ir, lengvai tempiant pavadžius, kiek pakelti rankų plaštakas. Pradėjus eiti, rankų plaštakas ir blauzdas vėl pastatyti į nuolatinę padėtį.

58. Leidžiant arklį iš vietos kuriuo nors greičiu, reikia jis parengti, kaip nurodyta 57. str. Tai pada-rius suminkštinti pavadį ir, neatleidžiant blauzdų, pri-versti arklį iš lengvo eiti į priekį.

Pereinant iš didesnio greičio į mažesnį, reikia, su-spaudus blauzdomis ir kiek atsilošus, pusiau sulaikyti ir iš lengvo paleisti nauju greičiu; po to reikia nustoti

tvirčiau veikus blauzdomis ir pavadžiais. Perėjimo švelnumas šiuo atveju yra ypatingai svarbus.

59. *Žingsnis* — per 10 min. 1 kilm. arba 6 kilm. per 1 valandą.

Žingsniu eidamas arklys stato kiekvieną koją atskirai, ir galima girdėti lygiais laikotarpiais (tempais) keturi kojų treptelėjimai.

Jojant žingsniu reikia arklys leisti kiek parengtas, gyvu ir lygiu žingsniu, bet kad nerisčiuotų.

60. *Risčia* — per 4 minutes 1 kilometras arba 15 kilm. per valandą.

Jojant risčia arklys eina dviem tempais, stalydamas kartu po dvi kojas kryžmai: dešinę priekinę ir kairę užpakalinę, ar atvirkščiai.

Jojant risčia reikia žiūrėti, kad arklys eitų lygiu ir teisingu tempu, neužšokdamas ir neužkeldamas užpakalinių kojų ant priekinių (nesikaustytų).

61. *Padidinta risčia* jojant reikia leisti arklys kuo daugiausia į priekį, neduodant jam gulti ant pavadžių. Jojant sutrumpinta risčia reikia leisti arklys suspaudus blauzdomis, visiškai parengus, minkštesniu pavadžiu, kuo mažiausia eisena, bet išlaikant aiškų risčios tempą.

62. Žingsniu ir risčia jojant reikia sėdėti, kaip nurodyta 19. ir 27. str. Risčia jojant minkštai nusileisti į balną po kiekvieno arklio žingsnio (*mokomoji risčia*).

63. Arkliui ir jojėjui palengvinti jojama *lengvąja risčia*, kuri skiriasi nuo mokomosios tuo, kad pasikelti nuo arklio trinktelėjimo ir švelniai nusileisti į balną reikia per vieną žingsnį. Kada jojėjas nusileidžia arkliui statant ant žemės priekinę kairę koją, jis joja lengvąja risčia iš kairės kojos o į dešinę — iš dešinės.

Jojant lengvąja risčia reikia truputį pasilenkti į priekį ir tvirčiau priglusti. Lengvąją risčią pakeisti mokomąją risčia ir atvirkščiai komanduojama: **mokomąja risčia!** arba **lengvąja risčia!**

Lengvąja risčia reikia joti visada, tik ne iškilmių marše. Jojimo mokyme lengvąja risčia joti tik kai komanda nurodoma.

Pastaba. Nusileisdamas į balną jojėjas nuvargina tą ar kitą arklio koją. Todėl, jojant lengvąja risčia, reikia keisti koją. Tam reikia pasikelti ant kilpų ir, taip praleidus du arklio žingsnius, toliau joti lengvąja risčia iš kitos kojos.

Joykloj jojant į dešinę reikia joti lengvąja risčia iš dešinės kojos, jojant į kairę — iš kairės kojos.

Gerai jojant jojėjas turi sugebėti joti lengvąja risčia be kilpų.

64. *Šuoliai* — per 3 minutes 1 kilometras arba 20 kilm. per valandą.

Šuoliai turi kiekviename šuoly 3 tempus: pirmas — arklys stato į priekį išorinę paskutinę koją ir ant jos pasveria visą kūno sunkumą; antras — stato į priekį ir po kūnu vidurinę paskutinę koją ir kartu su ja stato ant žemės išorinę priekinę; trečias — kūną pasveria ant vidurinės priekinės kojos; toliau vėl kūną pasveria ant užpakalinės išorinės kojos (pirmas tempas) ir t. t. Šuoliais arklys gali eiti iš dešinės arba iš kairės kojos. Kai arklys eina iš dešinės kojos, tai daugiau meta po savim į priekį dešinę užpakalinę koją, o priekinę dešinę koją išmeta daugiau ir aukščiau, negu kairę. Einant iš kairės kojos yra atvirkščiai: arklys daugiau meta į priekį kaires kojas.

Jojant į dešinę arklys reikia leisti šuoliais iš dešinės kojos; jojant į kairę — iš kairės.

Pastaba. Jojant šuoliais daugiau tenka dirbti toms kojoms (užpakalinei ir priekinei), kurios daro antrąjį tempą; bendrai daugiau dirba užpakalis, nes jis varo į priekį.

Jei arklys eidamas šuoliais meta ne vienos pusės kojas, t. y. prieky eina iš dešinės, o užpakaly — iš kairės, tai jis eina neteisingai (kryžiuoja), kas yra neleistina.

65. Paleisti arkliui šuoliais iš dešinės kojos reikia pirmisusia suspausti abiem blauzdom ir leisti arklys pavadžiu, kad būtų galima jį parengti; paskui pastatyti į dešinę (43. str.) ir, spaudžiant abiem blauzdom, bet daugiau kaire, paskatinti arklį eiti šuoliais.

Bet čia reikia žiūrėti, kad arklys nemestų užpakalio į dešinę. Tam reikia rankas patraukti į dešinę ir tuo būdu arklio pečius kreipti į tą pusę, o dešinė blauzda neduoti mesti užpakalį.

Pradėjus eiti suminkštinti pavadžius ir blauzdomis varyti arklį šuoliais, o pavadžiais tvarkyti eiseną.

66. Paleisti arkliui šuoliais iš kairės kojos pirmiausia reikia suspausti abiem blauzdom ir leisti arklys pavadžiu, kad būtų galima jį parengti; paskui statyti į kairę (43. str.) ir, spaudžiant abiem blauzdom, bet daugiau dešine, paskatinti arklį eiti šuoliais.

Bet čia reikia žiūrėti, kad arklys nemestų užpakalio į kairę. Tam reikia elgtis panašiai, kaip nurodyda šuoliais jojant iš dešinės kojos (65. str.).

Pradėjus joti daryti taip, kaip nurodyta 65. str.

67. Pradėti šuoliais joti reikia ramiai, o jojant šuoliais reikia stengtis giliau sėsti į balną; vidujinį petį kiek atitraukti atgal ir kūno atramą perkelti į tą

pat pusę. Tik nereikia atšokti nuo balno, netrankyti arklio nugaros ir vengti kūno ir kojų supimosi, laikant kelius ir šlaunis prispaustus pri balno.

Pastaba. Jojant šuoliais 7-8 minutes padeda išlavinti ir laisvą jodėjo sėdėseną, ir lygų bei ramų arklio šuolį; šuolius naudinga pakeisti risčia, tik arklys neturi „kaustyti“.

68. Arklį išlavinti šuoliams yra vartojami, kaip gimnastikos pratimas, *jojyklos šuoliai* — per 5 min. kilometrą. Šio jodimo pagrindas yra visiškas arklio parengimas. Jojant jodyklos šuoliais reikia sėdėti balne kuo giliausiai, kad sunkumo centras persikeltų arčiau prie užpakalio.

69. Norint iš risčios pradėti joti šuoliais, reikia prieš tai pusiau sulaikyti, o paskui daryti kas nurodyta šuoliais paleidžiant.

Norint šuolius risčia pakeisti taip pat reikia pusiau sustabdyti; daugiau spaudžiant vidaus blauzda ir išlaikant vidaus pavadį, paleisti arklį risčia; po to susilpninti pavadžio veikimą, o spaudžiant blauzdomis nustatyti arklio eiseną ligi nustatyto greičio.

70. *Lauko šuoliai* — per 2,4 minutes 1 kilometrą arba 25 klm. per 1 valandą.

Lauko šuoliai pasidaro daugiau veikiant arklio užpakaliui, kuris vienas ir varo į priekį.

Paleidžiama kaip ir šuoliais, tik arkliui duodama išsitempti, kad jis eitų į priekį platesniu šuoliu, laisvai nuleidęs galvą ir kiek pakėlęs užpakalį (kryžių).

71. Jojant lauko šuoliais reikia, giliai sėdint, kilpas užsinerti kuo giliausiai, o rankų plaštakas truputį nuleisti.

72. *Zovada*—pilnas arklio ėjimo greitumas.

Jojant zovada reikia tiek atkišti į priekį ir nuleisti rankas, kad arklys galėtų kuo daugiausia išsitempti ir

kuo greičiausiai eiti; paleidus blauzdomis arba pentiniais, kūną palenkti truputį į priekį; remtis keliais ir dalinai į kilpas.

Sustabdymas.

73. Sustabdymui komanduojama: **stok!** Sulig ta komanda reikia, lengvai tempiant pavadį, suspausti blauzdomis ir, kiek atsilošus, sustabdyti arklį. Čia blauzdų veikimas turi būti tvirtai suderintas su pavadžių veikimu; kaip peranksti, taip ir perdaug veikti pavadžiais yra žalinga.

74. *Teisingai sustabdytas arklis* pastato po liemeniu užpakalines kojas ir kartu nuleidžia užpakalį, pakelia sprandą, sulenkia pakaušį ir sustoja ant visų keturių kojų lygiai, greitai, bet lengvai, be reikalo nesiremdamas į pavadžius.

75. Jojant žingsniu sustabdyti nėra sunku, kadangi palengva eina. Risčia jojant sustabdyti sunkiau, ir jojėjui tenka veikti energiščiau. Teisingai sustojant jojus šuoliais ir zovada dar daugiau reikia jojėjui pastangų ir mokėjimo, ir dar sunkiau arkliui. Sustabdymo būdai visiems jojimo greičiams yra vienodi, tik kūno ir blauzdų veikimas didėja, žiūrint eisenos šankumo.

76. Didžiaisiais greičiais jojant sustabdoma tik prieš tai sumažinus eiseną, nes kitaip kenkiama arklio kojoms.

Komandą **stok!** reikia tarti, žiūrint greičio, kuriuo joja jojėjas, per 5—50 žingsnių nuo tos vietos, kur jis turi sustoti.

Jojimas tiesia kryptimi.

77. Jojant tiesia kryptimi reikia leisti arklis vienodai spaudžiant blauzdomis, lengvai ir lygiai arkliui

įsiremiant į pavadžius. Reikia žiūrėti, kad arklis nepasiduotų nė į vieną šoną. O jei taip pasitaikytų, tai blauzdomis ir pavadžiais priversti arklį vėl stoti į teisingą kryptį. Jei arklis pradėtų mesti užpakalį į kurį nors šoną, tai reikia tam pasipriešinti atatinama blauzda.

Pasisukimai jojant ir užsukimai.

78. Pasisukant visada abi blauzdos verčia arklį eiti į priekį. Vidaus blauzda duoda arkliui kryptį, nurodydama jai sukinių; be to ši blauzda neduoda arkliui virsti į vidų. Išorės blauzda ir išorės pavadis nustato sukinių dydį ir pavidalą (figūrą).

79. Pasisukti viena ketvirtim ($\frac{1}{4}$) rato dešinėn ar kairėn komanduojama: *dešinėn* arba *kairėn*—**marš!** Su paskutine komanda reikia einantis arklis pasukti į nurodytą pusę $\frac{1}{4}$ rato ir toliau joti nauja kryptimi.

Pasukti reikia taip, kad arklis apibrėžtų lanką. Tam reikia jis suspausti blauzdomis. Vidaus pavadį lengvai tempti ir juo nurodyti naują kryptį; išorės pavadį prispausti prie sprando ir, neatleidžiant vidaus blauzdos, išorės blauzda priversti pasisukti, tuo pat metu kūną palenkti į vidaus pusę.

80. Pusiau pasisukti į dešinę ar į kairę komanduojama: *pusiau dešinėn* arba *pusiau kairėn*—**marš!** Su paskutine komanda, vadovaujantis tuo, kas nurodyta 79. str., pasukti einantį arklį į nurodytą pusę $\frac{1}{8}$ dalim rato ir toliau joti nauja kryptimi.

81. Aplinkui pasisukti komanduojama: *į dešinę* arba *į kairę aplink*—**marš!** Su ta komanda reikia sustabdyti arklį, pasisukti kaip 91. str. nurodyta, ir stovėti vietoje ligi komandos: **tiesiog!** Su šia komanda toliau joti tuo pat greičiu, kaip ligi pasisukant. Jei tai buvo šuoliai, tai toliau joti iš kitos kojos.

358248⁸

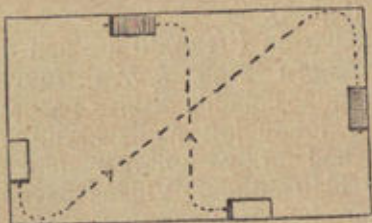

82. Norint pakeisti kryptį kitokiomis rato dalimis komanduojama: *dešinės* arba *kairės sukimu* — **marš!** Kai jojėjas užsuks kiek reikia, pridodama: **tiesiog!** Užsukama prisitaikant prie 79. str. taisyklių.

Krypties atmaina jojykloj.

83. Kryptis pakeičiama dvejopai: per jojyklos vidurį, nuo vienos sienos ligi kitos, stačiu kampu arba išjojus iš kampo į ilgąją jojyklos sieną, įžambiai nuo vienos kertės ligi kitos (22. brėž.).

Krypčiai pakeisti komanduojama: *krypties atmaina* — **marš!** Pirmuoju atveju vykdomąja komanda pasukti

22. brėž.

arklį kaip 79. str. nurodyta, joti į priešingą sieną ir prie jos prijokus pasukti į kitą pusę, tuo pakeičiant kryptį. Antruoju atveju komanda **marš** taip tariama, kad jojėjas pradėtų keisti kryptį prajojęs 6 žingsnius nuo kampo ilgąja siena. Arklis čia reikia taip pasukti, kad eidamas įžambiai per jojyklą išeitų į priešingą ilgąją sieną per 6 žingsnius nuo kampo ir tuo būdu pakeistų kryptį

84. Jei kryptis keičiama jojant šuoliais, tai, neprijokus per 3 žingsnius ligi priešingos sienos, reikia arklys paleisti sutrumpinta risčia, o prijokus prie sienos — paleisti šuoliais iš kitos kojos.

Voltai.

85. Voltu yra vadinamas arklio ėjimas ratu, kurio skersmuo (diametras) yra 7 — 10 žingsniai.

Voltui padaryti komanduojama: *voltas į dešinę* (*į kairę*) — **marš!**

Su ta komanda reikia, palengva nuvedant arklį nuo sienos, aprėžti nurodyto dydžio ratą. Tam reikia suspausti blauzdomis, kad nesumažėtų jojimo greitis, tempti vidaus pavadį, bet neatleidžiant išorinio, truputį palenkti kūną į volto vidų ir priversti arklį taip sukstis, kad užpakalis eitų priekio pėdomis.

Apsisukus reikia toliau joti tiesiai.

Pastaba. Jei arklys staiga suka nuo sienos (virsta į voltą), tai reikia tam priešintis vidaus blauzda ir išorės pavadžiu, pakreipiant šiuo atveju rankų plaštakas į lauką.

Jei atvirkščiai, arklys daro ratą didesnį kaip reikia (virsta iš volto), tai, daugiau veikiant išorės blauzda ir vidaus pavadžiu, daugiau palenkiant kūną ir plaštakas į volto vidų, reikia arklys priversti tinkamai eiti.

Jei arklys meta užpakalį į lauką arba jį suka į vidų, tai reikia tam pasipriešinti spaudžiant vidaus ar išorės blauzda, kaip tinka.

Jojimas į dešinę ar į kairę atgal.

86. Joti į dešinę ar į kairę atgal komanduojama: *į dešinę atgal* arba *į kairę atgal* — **marš!**

Su ta komanda reikia, pirmiausia, padaryti pusę volto taip, kaip nurodyta 85. str. Tai padarius, išlaidant pastatymą į pasisukimo pusę, joti pusiau pasisukus į sieną, o prie šios prijokus pastatyti arklį tiesiai ir joti nauja kryptim. (23. brėž.).

87. Jei į dešinę arba į kairę atgal sukama jojant šuoliais, tai toliau joti reikia taisyklėmis, kurios yra nurodytos 84. str.

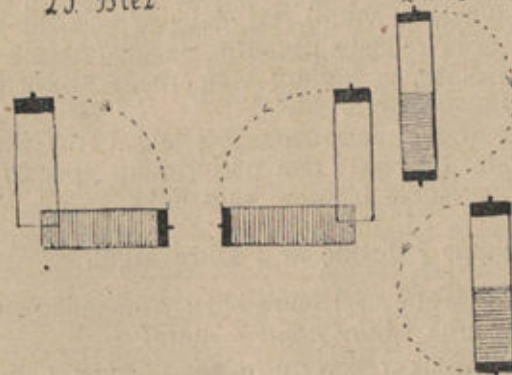
88. Pasisukti į dešinę ar į kairę atgal galima ir į priešingą pusę, t. y. jojant į dešinę — į kairę atgal, o jojant į kairę — į dešinę atgal, bet tik žingsniu ir risčia.

Tais atvejais reikia arklys nvesti pusiau pasuktas į jojyklą, o paskui, pastačius arklį į pasisukimo pusę, padaryti pusę volto į sieną (24. brėž.).

23. Brėž.

24. Brėž.

25. brėž.

26. brėž.

Pasisukimai vietoje.

89. Pasukti $\frac{1}{4}$ rato į dešinę komanduojama *į dešinę — marš!* Taip sukomandavus reikia priversti arklys pasisukti taip, kad jo priekis padarytų $\frac{1}{4}$ rato, o užpa-

kalis pasiliktų vietoje. Pasisukimo ašis turi būti tarp užpakalinių arklio kojų.

Tam reikia suspausti arklys blauzdomis ir, kai jis yra pasirengęs eiti, patempti dešinį pavadi, kairį pridėti prie sprando ir daugiau spausti kaire blauzda. Reikia žiūrėti, kad arklys nekeltų priešakinės kairės kojos per dešinę (25. brėž.).

Baigiant sukstis reikia sustabdyti arklys, sulaikant jį dešine blauzda ir išorės pavadžiu; tuo laiku nustoti veikus vidaus pavadžiu ir kaire blauzda.

Į kairę $\frac{1}{4}$ rato pasisukama komanduojant: *į kairę marš!* Vykdoma prisitaikant prie to, kas pasakyta pasisukant $\frac{1}{4}$ į dešinę.

90. Pusiau pasisukti į dešinę ar į kairę vietoje komanduojama: *pusiau dešinėn* arba *pusiau kairėn — marš!* Tos komandos vykdomos, kaip išdėstyta 89. str., tik ne $\frac{1}{4}$ rato, bet aštuontąja ($\frac{1}{8}$) dalim.

91. Pasukti aplinkui vietoje komanduojama: *į dešinę* arba *į kairę aplinkui — marš!* Su ta komanda 89. str. taisyklėmis reikia visiškai apsisukti, t. y. arklio priekiu padaryti $\frac{1}{2}$ rato; sukstis nesustoti, kol arklys atsistos pirmąją kryptimi, galva į priešingą pusę (26. brėž.).

Sukant antrą $\frac{1}{4}$ rato reikia kiek atleisti pavadžiai ir tvarkyti blauzdomis, kad arklys nepasiduotų atgal.

Traukimasis.

92. Traukimasis yra arklio ėjimas atgal tiesia kryptimi; čia arklys eina priekinėmis kojomis užpakalinių kojų pėdomis. Kojų statymo tvarka traukiantis yra kryžiška, kaip jojant risčia.

93. Traukiamasi visada žingsniu. Arklys turi trauktis atgal lygiais, ramiais žingsniais, visą laiką teisingai stačiai laikydamas galvą ir sprandą, ir lankstydamas užpa-

kalines kojas. Trauktis pradedama priekinėmis kojomis. Todel priekinės kojos susiartins su užpakalinėmis, kurios susilenks ir paims visą kūno sunkumą. O jei arklys pradėtų eiti užpakalinėmis kojomis, tai iš pat pirmo žingsnio netektų parengimo, kuris yra kiekvienos eisenos pagrindas, ir išsitiestų.

94. Atgal trauktis komanduojama: *atgal traukis — marš!* Taip sukomandavus atleisti kiek blauzdas, patraukti į save abu pavadžius ir, kiek atsilošus, švelniai traukti arklių žingsnis po žingsnio atgal, nuolat minkštinant pavadį ir tvarkant blauzdomis, kad arklys nemestų užpakalio į šalį.

Kai arklys pasitrauks 3–4 žingsnius, reikia susilpninti pavadžio veikimas ir blauzdomis sustabdyti arklys; paskui vėl pasitraukti 3–4 žingsnius ir t. t. ligi komandos: *stok!* kuria visiškai sustabdyti arklių. Trauktis reikia nedaugiau kaip 6–10 žingsnių.

95. Jei reikia pasitraukti jojant, tai prieš tai sustabdyti arklių ir padaryti visa, kas nurodyta traukiantis vietoj. Baigus trauktis ir sukomandavus: *tiesiog!*—vėl jojama kaip jota.

Jojimas šonu (skersavimas).

96. Jojant šonu (skersuojant) arklys, parengtas į skersavimo pusę, eina peržengdamas išorės kojomis per vidaus kojas ir pasiduodamas daugiau į priekį, negu į šalį. Priekis eina viena linija (vienomis pėdomis), o užpakalis—kita, anai lygiagrečiai. Šonu joti visada sutrumpinta risčia.

97. Šonu jojant daugiau negu visada yra svarbu valdyti arklio užpakalis blauzdomis, o priekis pavadžiu. Blauzdos, spausdamos arklių į priekį ant pavadžio ir palaikydamos parengimą, tuo pačiu laiku lenkia arklio

užpakalį į šalį, o pavadžiai, rodydami arklio priekiu ėjimo kryptį, neturi kliudyti jam eiti į priekį.

98. Skersuojant vidaus blauzda lenkia arklių šonuose, o išorės—spaudžia užpakalį į šalį; abi kartu veiktamos varo arklių į priekį ant pavadžio ir verčia jį eiti dvejom pėdom. Vidaus pavadis laiko parengimą (pastatymą), o išorės—veda arklio priekį.

Norint tą jojimą sustabdyti, reikia mažiau beveikti vidaus pavadžiu ir išorės blauzda, o vienodai suspaudus abiem blauzdom pastatyti arklio užpakalį į priekio pėdas.

Jei skersuojant arklys skuba užpakaliu, jis reikia pritūrėti vidaus blauzda; jei arklys skuba priekiu—išorės pavadžiu. Jei arklys skersuoja į šalį labai stačiai, jis reikia varyti į priekį blauzdomis; jei arklys per daug toli nueina į priekį—pritūrėti pavadžiais.

99. Šonu jodamas jojėjas turi palenkti kūną į jojimo pusę ir tuo tvarkyti arklio ėjimą, kad visą laiką būtų pusiausvira. Pečiai reikia laikyti lygiai, ir jojėjo vidaus petys neturi atsikišti į priekį.

100. Skersuoti per jojyklą komanduojama: *skersuok į dešinę (į kairę) per jojyklą—marš!* Skersuoti paliai sieną—*skersuok į dešinę (į kairę)—marš!*

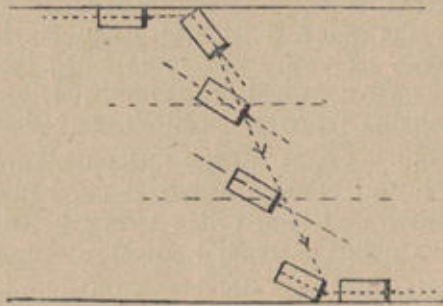
Skersuojant paliai sieną arklys gali būti pasuktas priekiu į sieną arba į jojyklą.

101. Kai reikia skersuoti per jojyklą, su vykdomąja komanda parengti arklių į skersavimo pusę, pastatyti pusiau pasukus į tą pat pusę ir abiem blauzdom pavaryti jį į priekį nauja kryptim. Nujojus 3 žingsnius, nekeičiant pastatymo ir varymo į priekį ant pavadžio, ir daugiau spaudžiant vidaus blauzda, priversti užpakalį eiti ne paskui priekį, bet lygiagrečiai jam (27. brėž.).

Skersuoti sustojama, kada jojėjas prijos prie priešingos sienos arba kada bus sukomanduota: **tiesiog!** Abiem atvejais reikia, silpniau beveikiant vidaus pavadžiu ir išorės blauzda, vienodai suspaudus abiem blauzdom pastatyti arklio užpakalis į priekio pėdas.

102. Jei jojant į dešinę komanduoja: *skersok į kairę —marš!* —arklio priekį nuvesti nuo sienos per žingsnį, pastatyti jį į kairę ir vesti priekį trumpiausią jojyklos vidaus linija, dešine blauzda laikant užpakalį prie sienos, o abiem blauzdom verčiant arklį eiti paliai sieną dvejom pėdom (98. str.).

27. brėž.

Prajojant kampą arklio priekis sustabdamas, o užpakalis apvedamas aplink jį dideliu lanku. Tam reikia pavadžiais sumažinti priekio ėjimas, paliekant pastatymą į kairę, o dešine blauzda apvesti apskrita linija užpakalį, pritūrint jį kita blauzda. Kai užpakalis praeis pro kampą ir vėl atsідurs prie sienos, abi blauzdos varo arklį ant pavadžio, ir toliau skersavimas eina ligi komandos: **tiesiog!** Sulig ta komanda vidaus (dešiniu) pavadžiu priekis statomas prie sienos ir arklys leidžiamas tiesiai (98. str.).

103. Jojant į dešinę su komanda: *skersuok į dešinę —marš!* —kaire blauzda nuvesti arklio užpakalį per žingsnį į jojyklos vidų, parengti arklį į dešinę, pavadžiais priekį vesti paliai sieną ir abiem blauzdom priversti arklį eiti dvejom pėdom, kaip 98. str. nurodyta.

Kampui praeiti reikia blauzdomis sustabdyti užpakalio ėjimas, palaikyti parengimas vidaus pavadžiu ir, spaudžiant išorės pavadžiu arklio sprandą, apvesti priekį aplink užpakalį. Kai tik priekis išeis į naują kryptį, arklys abiem blauzdom varomas ant pavadžio ir toliau skersuojama ligi komandos: **tiesiog!** Su ta komanda arklio užpakalį vidaus blauzda pastatyti prie sienos ir leisti arklį tiesiai (tiesiu pastatymu).

104. Prisitaikant prie išdėstytų 102. ir 103. straipsniuose taisyklių, skersuojama į dešinę bei kairę ir jojant į kairę.

III. SKILTIS.

Junginio jojimas.

105. Keletas jojėjų, suvestų kartu mokytį, sudaro *junginį*.

Kad mokymas būtų vaisingesnis, junginys turi būti sudarytas, jei tik galima, nedidesnis kaip iš 15 jojėjų. Kitaip jie prižiūrėti yra sunku.

Pastaba. Dar reikia atsiminti, kad mokymas joti turi tikslą išlavinti drąsų ir gyvą jojėją. O mokymas junginį pripratina žmones ir arklius akiai, kaip bandoj, vykdyti tai, ką daro pirma jojantis. Todėl kuo dažniausiai reikia leisti joti pavieniui, bet prižiūrėti ir kas reikia nurodyti kiekvienam jojėjui. O jojant junginį kas kartas reikia keisti priekiniai numeriai, nes jiems tenka gyviau joti, ir kuo daugiau įvairinti pats jojimas.

Tam tinka: įvairiems numeriams joti įvairiais greičiais, junginio dalimis joti įvairiomis kryptimis, joti gretomis arba po tris, voltai paeilių nuo pirmojo numerio ar įvairiems numeriams.

106. Prieš sėdami ant arklių, jojėjai sustato juos vieną prie kito į eilę, neankštai, kilpa prie kilpos, o patys stoja, kaip nurodyta 10. str.

Tokia junginio surikiavimo tvarka vadinasi *tankinė*. Jei arklius sustato tam tikrais tarpais (per 2, 3, 4, ir t. t. žingsnius, kaip bus sukomanduota), tai tokia tvarka vadinasi *retinė*.

107. Junginiui išlygiuoti komanduojama: **lygiuok!** Su ta komanda jojėjai atsistoja prieš arklius, veidu į juos, ir, patys išsilygiavę į sparną ar į vidurį, kaip yra sukomanduota (jei lygiavimo komanda nenurodė — tai į dešinį sparną), išlygiuoja arklius taip, kad jų galvos ir priekinės kojos būtų vienoj linijoje.

Jojėjai laiko arklius abiem rankom: dešine — kairį, o kaire — dešną žąslų pavadžius, per delną nuo žaboklių; neišleidžia iš kairės rankos pavadžių galų ir neduoda arkliams nuleisti galvas. Be to rankų plaštakai turi būti vienodam aukšty, o alkūnės — neprispaustos prie kūno.

Sukomandavus: **ramiai!** — jojėjai stoja į savo vietas (10. str.).

Be to išskaičiuojama ant arklių sėsti ir nulipti.

108. Sėsti ant arklių ir nulipti tankinis junginys išskaičiuojamas po du komanduojant: *po du išsiskai — čiuok!*

Su ruošiamąja komanda visi pasuka galvas į dešinę, o dešinės sparninis — į kairę. Sulig vykdomąja komanda dešinės sparninis ryškiai taria: *pirmas!* — ir stato galvą tiesiai; antras iš dešinio sparno pasuka galvą į trečią ir sako: *antras!* — o galvą irgi pasuka tiesiog; trečias vėl sako: *pirmas!* — ir t. t.

109. Komanduojant **sėsk!** — visi pirmieji numeriai išveda arklius į priekį per 4 žingsnius, o dešinės sparninis per 6 žingsnius, sustoja, ir visi junginio žmonės sėda kartu, žiūrėdami į dešinės sparninį.

110. Komanduojant: **lyguok!** — antrieji numeriai įjoja į tarpus tarp pirmųjų, o dešinės sparninis atsiitraukia į pirmųjų numerių liniją. Visi pasuka galvas į dešinę ir išsilygiuoja taip, kad kiekvienas jojėjas matytų trečio žmogaus krūtinę, skaitydamas save pirmu, ir lengvai jaustų kilpą iš lygiavimo pusės.

Sukomandavus: **ramiai!** — jojėjai pasuka galvas tiesiai.

111. Junginys nulipa prisitaikindamas prie jau išdėstytų komandų: **nulipk!, lygiuok!, ramiai!**

112. Retinėj tvarkoj jojėjai sėda ir nulipa kiekvienas savo vietoje.

113. Junginiui ištiesti iš dešinės po vieną komanduojama: *iš dešinės po vieną, per tiek tai arklių, greitis — marš!*

Su ta komanda pirmasis numeris išjoja stačiai prieš save nurodytu greičiu. Antras ir trečias, kai pasidarys komandos nurodyta distancija, pusiau pasisukęs išjoja į užpakalį pirmajam. Kiti numeriai, kai tik pasidaro distancija, kiekvienas pasuka į dešinę, prijvoja prie vietos, kur stovėjo pirmas numeris, pasuka į kairę ir joja jo pėdomis.

Iš kairės junginys išsitiesia tomis pat taisyklėmis, tik priešingu būdu.

Prijojęs prie sienos priešakinis numeris, jei komanduojant kitaip nebuvo nurodyta, pasuka: išsitiesiant iš dešinės — į dešinę, išsitiesiant iš kairės — į kairę.

Pastaba. Distancija vadinasi atstumas nuo prieky einančio arklio uodegos ligi paskui jį einančio galvos.

114. Tam, kad išsitiesiant junginiui kiekvienas numeris būtų stačiai prieš save, komanduoja: *iš dešinės (iš kairės) po vieną, per tiek tai arklių, prieš savo vietas, greitis—marš!*

Sulig ta komanda kiekvienas jojėjas, kai tik pasidaro distancija, iš eilės joja nurodytu greičiu stačiai ligi sienos ir pasuka, kaip nurodyta 113. str.

115. Kada jojama apžiūros tvarka, tai pirmą kartą prajodami jojėjai turi žiūrėti į viršinininką, už 3 žingsnių iš eilės pasukdami į jį galvas. Prajoję pro viršinininką jojėjai pasuka galvas tiesiog ir daugiau jodami į jį galvų nebesuka.

116. Jojant junginiui reikia saugoti greičio ir nurodytų distancijų tikrumas.

117. Tariamoms junginiui komandos turi būti vykdomos visų jojėjų kartu, prisitaikant prie jojančių prieky.

118. Jojant junginiui sakomos tos pat komandos, kaip ir jojant vienam. Tik sustabdant prieš komandą *stok!* reikia dar pridėti ruošiamoji komanda *junginy.*

119. *Pakeisk kryptį* ir *dešinės* arba *kairės* sukimu—vykdoma visada, žiūrint priekinio numerio. Taip pat vykdoma *į dešinę* arba *į kairę atgal* ir *jojimas šonu (skersavimai)*, jei buvo paruošiamai komanduota *pirmuoju numeriu.*

Visais šiais atvejais visi jojėjai vykdo paeiliui toje pat vietoje, kur pradėjo vykdyti priekinis numeris.

120. Voltus darant kiekvienas jojėjas lygiuoja į prieky stovinčių pusę, t. y. sukantis į dešinę pirmoj volto pusėj lygiuoja į kairę, o antroj pusėj—į dešinę; sukantis į kairę—atvirkščiai.

121. Jojant į dešinę kiekvienas junginio jojėjas, jodamas į dešinę ar į kairę atgal, lygiuojasi į kairę; jojant į kairę, tą pat darydamas kiekvienas jojėjas lygiuoja į dešinę.

122. Sutankinti junginiui, jojančiam su distancijomis, komanduoja: *prie uodegų tankėk—marš!*

Su ta komanda priekinis jojėjas joja kaip ir jojės, o kiti dvigubu greičiau sutankėja žingsnio distancija.

Sutankinti galima ir sumažinant priekinio jojėjo greitį arba jį sustabdant. Pavyzdžiui, risčia jojant sulig komanda: *priekinis numeris—žingsniu, prie uodegų tankėk!*—priekinis jojėjas pradeda joti žingsniu, o kiti sutankėja risčia, paskui paeiliui pradėdami joti žingsniu.

123. Išretinti per žingsnį sutankintam junginiui komanduoja: *priekiniu (paskutiniu) numeriu po vieną, per tiek tai arklių, greitis—marš!*

Su komanda *marš* priekinis (paskutinis) numeris, jei greitis nenurodytas, joja: jei jojama—dvigubu greičiu, o iš vietos—žingsniu. Kiti, komandos nurodyta tvarka, joja paskui jį tokiu pat greičiu, kai tik pasidaro distancija.

124. Sukomandavus: *atskirai—marš!*—visi jojėjai išsiskirsto ir joja norimomis kryptimis tuo greičiu, kaip jojo junginys.

Vienas su kitu susitikdami jojėjai turi laikytis *savo kairės* rankos ir sutiktąjį turi praleisti pro dešinę pusę.

125. Komanduoju: *atskirai—marš!* *joti į dešinę (į kairę)*—jojėjai išsiskirsto ir joja nurodytą kryptimi be distancijos tuo greičiu, kuriuo jojo junginys.

126. Jei jojėjams bus įsakyta joti atskirai norima kryptimi ir norimu greičiu, tai sustoti ir žingsniu joti galima tik jojyklos vidury, bet ne prie sienų, kad kitais greičiais jojantieji turėtų vietos.

127. Norint ištiesti po vieną junginį, jojančią skyrium, komanduoja: *iš dešinės (iš kairės) po vieną, per tiek tai arklių, joti į dešinę (į kairę), greitis—marš!*

Su ta komanda pirmas arba paskutinis jojėjas joja paliai sieną pakėlęs ranką, kad parodytų savo

vieta, kol pradės rikiuotis. Kiti trumpiausiu keliu išsitiesia po vieną pirmąją tvarka, nurodytu greičiu.

128. Norint išrikiuoti lygiagrečiai kuriai nors jojyklos sienai junginį, ištiestą iš dešinės (iš kairės) po vieną, komanduojama: *priekinis numeris kairės (dešinės) sukimu, junginį rikiuok kairėn (dešinėn)—marš!*

Su ta komanda priekinis jojėjas pasisuka į nurodytą pusę ir, pajojęs trijų arklių tolumą, sustoja. Kiti toliau joja paliai sieną ir pasisuka ties tomis vietomis, kur jie turi stoti tankinėje tvarkoje. Be to kiekvienas jojėjas, prijodamas prie prieky stovinčio arklio uodegos, pusiau sustabdo arklių ir palengva įjoja į savo vietą, lygiuodamas į priekinio jojėjo pusę.

129. Tomis pat taisyklėmis junginys rikiuojasi ir išretintai (retai), tik prie komandos *rikiuok dešinėn (kairėn)* pridėdama: *retai, per tiek tai arklių.*

130. Norint išrikiuoti junginį, ištiestą iš dešinės (iš kairės) po vieną, jojimo kryptimi sustabdant, komanduojama: *priekinis numeris—stok, junginį, rikiuok dešinėn (kairėn)!*

Sulig komanda *stok!* priekinis jojėjas sustoja. Kiti, su komanda *junginį rikiuok dešinėn (kairėn)*, toliau joja pirmuoju greičiu, pusiau pasisuka į komandos nurodytą pusę ir vėl pusiau pasisuka ties tomis vietomis, kur jie turi stoti išrikiuotam junginij, ir įjoja į savo vietas, kaip nurodyta 128. str.

131. Norint išrikiuoti jojantį junginį komanduojama: *junginį, rikiuok dešinėn (kairėn)—marš!*

Taip sukomandavus priekinis jojėjas joja kaip pirma. Kiti daro prisitaikindami prie 130. str. taisyklių. Tik dvigubai padidina jojimo greitį ir, prijodami prie prieky einančio arklio uodegos, pusiau sustabdo, palengva vėl pradeda joti pirmuoju greičiu ir stoja į savo vietas, lygiuodami į priekinio jojėjo pusę.

132. Kad jojėjai būtų parengti tankinei rikiuotei, pravartu kai kada jojant mokyti surikiuotas junginys (*eilė*), išskaičiuojant jį, jojant ir rikiuojant maž-daug būrio taisyklėmis (Kavalerijos Stat. II. d.).

IV. SKILTIS.

Gimnastika ant gyvo arklio.

133. Gimnastikos pratimai ant gyvo arklio turi tikslą jojimo pradžios mokyme išlavinti paslankiųjų jojėjo kūno dalių (galvos, viršutinės liemens dalies, rankų ir kojų nuo kelio) lankstumą ir judesių (veikimo) savarankiškumą, o taip pat sustiprinti sėdėseną, išlavinant glustą ir puslausvirą. Tie pratimai reikia pakartoti protarpiais ir su vyresnės tarnybos žmonėmis, kad jie vis būtų vikrus ir tikrai sėdėtų balne.

Per tuos pratimus reikia ypatingai žiūrėti, kad vienos kūno dalies judesys (veikimas) nepersiduotų kitoms, kurios neturi judėti (veikti). Pavyzdžiui, vienos rankos veikimas neturi atsiliepti nei į galvos ir į kitos rankos padėtį, nei į sėdėseną, nei į jojėjo kojas.

134. Ant arklio daromi galvos, liemens, rankų ir kojų judesiai. Pavadis laikomas laisvai arba visiškai numetamas (surištas) ant sprando. Pratimai reikia kuo daugiausia įvairinti, bet jojėjo nevarginti.

Visi pratimai daromi komandomis ir taisyklėmis, kurios yra nustatytos kariuomenei gimnastikos mokyti. Tik norint sustabdyti pratimą, vietoj *stok!* komanduojama: *ramiai!*

135. *Galvos* judesiai yra lavinami ją sukinėjant į dešinę ir į kairę, ir lankstant į priekį ir atgal.

136. *Liemuo* yra lavinamas jį lankstant į priekį, į dešinę bei į kairę ir sukinėjant jį į dešinę ir į kairę.

Čia reikia kuo giliausiai sėdėti balne, o kūną, lenkiantis į priekį, nereikia nukreipti į šoną.

137. *Rankos* lavinamos jas įvairiai mankštant, net sukinėjant ratu. Pratimai daromi viena ranka arba abiem rankom kartu.

138. *Kojos* lavinamos mankštant visą koją, blauzdą ir leteną.

Kojų *tampymas* reiškia tai, kad ištiesta koja tempiama į šoną ir kuo daugiausia atgal, kūno nelenkiant į priekį. Šis pratimas padeda išlavinti glustą.

Kojų *lankstymas* reiškia tai, kad jojėjas, laikydamas kelį tvirtai vietoje prispausta prie balno, kuo daugiausia sulenkia ir ištiesia koją kely. Tai daroma viena ar abiem kojom kartu.

Čia reikia žiūrėti, kad jojėjas* neliestu arklio nei blauzdomis, nei pentiniais.

Letenos sukinėjimas reiškia tai, kad kiekviena letena aprėžia priekiu ratą iš apačios aukštyn vidun (į arklį); kojos nejudą.

139. Kai tik mokomasis įpras tikrai ir laisvai sėdėti, liemens, rankų ir kojų lavinimas gali eiti kartu. Pavyzdžiui: liemens sukinėjimas į šoną ištiesiant ranką taip, kad būtų galima paglostyti arklio užpakalis; liemens lankstymas į priekį ištiesiant ranką, kuria glosto arklio petį kuo žemiausiai; vienos ar abiejų blauzdų lankstymas ir kartu vienos ar abiejų rankų mankštymas, tik čia labai svarbu rankas ir blauzdas mankštyti į priešingas puses, nes tuo jos įpranta savarankiškai veikti.

140. Visi nurodytieji pratimai daromi jojant be kilpų. Kilpas leidžiama imti trumpam laikui tik tiems jojėjams, kurie dar nesutvirtėję balne.

Iš pradžių pratimai daromi stovint vietoje, o toliau, palaipsniui einant, jau jojant žingsniu, risčia ir šuoliais.

Kojos tampomos tik jojant žingsniu ir sutrumpinta risčia.

Pirmausia jojama sutrumpinta risčia. Ji padidinama ligi statuto meto (didumo) tada, kai jojėjai jau tiek pakankamai tvirtai laikosi balne, jog gali teisingai sėdėti per gimnastikos pratimus. Po to tuoj imama pratinti jojant šuoliais, nes šuoliais jodami jojėjai daugiau sėda į balną ir gauna strėnų lankstumą.

Junginio prieky reikia statyti labiau įpratęs jojėjas. Kiti joja paskui jį. Be to, kada pratimai eina numetus pavadžius, arklius patogiausia sutankinti per žingsnį, verčiant visą junginį joti ratu.

V. SKILTIS.

Šokimas per kliūtis.

141. Per kliūtis, paprastai, šokama jojant šuoliais. Ant kliūčių, kur reikia šokti į aukštį, reikia leisti arklys kiek trumpiau, o šokti į tolį — laisvesne eiseną.

142. Į kliūtį arklys reikia leisti stačia kryptimi.

Giliai sėdint ir paėmus kilpą kuo giliausiai, reikia visą laiką saugoti arklys ir būti pasirengusiam pasukti jį pavadžiu ir blauzdomis, kad jis neapeitų kliūtis arba nesimestų.

Jei arklys susilaikytų prieš kliūtį, tai daugiau spaudžiant blauzdomis, o jei reikia tai ir pentiniais, reikia priversti jis eiti ant kliūtis.

143. Per keletą žingsnių, žiūrint kliūtis dydžio ir jojimo greičio, reikia, paleidus rankas truputį žemyn ir į priekį, atleisti pavadį tiek, kad arklio sprandas ir galvą gautų visišką laisvę.

144. Šokant reikia tvirtčiau priglusti ir išlaikyti ramią sėdėseną ir stačią kūno padėtį per visus šokimo momentus, ir jokiais nurodymais netrukdyti arkliai.

Minkštai laikyti strėnas ir ant kliūtis nepašokti nuo balno, kad po šokimo arklio nugara nesusitrenktų. Taip pat nereikia pasikelti ant kilpų ir laikytis blauzdomis.

145. Kai arklys peršoks, tai reikia jis ramiai ir švelniai suimti pavadžiu, tik rankų nekelti ir netrūkti; toliau joti tuo pat greičiu, kaip ir prieš kliūtį.

146. Ant griovio arklys leidžiamas gyvesniu greičiu. Jei griovys neplatus (maždaug ligi 1 1/2 metr.) arba menkai matomas, tai reikia lėčiau joti, kad arklys galėtų įsižiūrėti.

147. Pratinimui šokti reikia turėti šios kliūtys:

- a) keičiamo aukščio barieras (28. brėž.);
- b) žabinė tvora (29. brėž.);
- c) mūrinė siena (30. brėž.), 1 mtr. aukščio;
- d) griovys lauko jojykloj (31. brėž.);
- e) pylimas lauko jojykloj (32. brėž.);

Pastaba. Šiame straipsny yra nurodyti tik kliūčių pavyzdžiai. Reikia kliūtys įvairinti, prisilaikant nurodytų dydžių ir įvairiai jas statant, vieną paskui kitą.

VI. SKILTIS.

Lauko jojimas.

148. Jojimas lauke (keliais ir be kelių) vadinasi *lauko jojimu*.

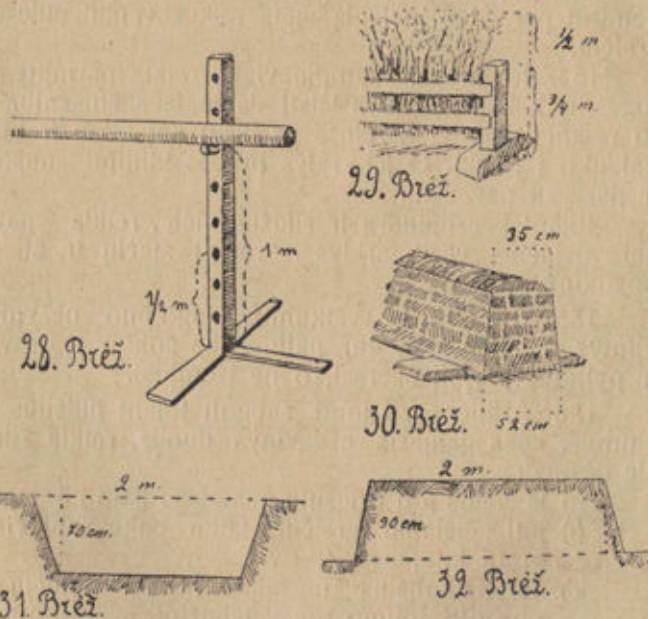
Jojant lauke per įvairią išraižytą vietą, jodėjai galutinai išmokomi valdyti arklį. Todėl tuo jojimu reikia baigti vieno mokymas joti, ir jame turi pratintis visi kariai tolimesniuose tarnybos metuose. Joti lauke reikia *daugiausia pavieniui* (atskirai), tik žiūrėti, kad kiekvienas jodėjas čia jotų ir įveiktų kliūtis savarankiškai.

Be to yra naudinga joti eilėmis ir būriais įvairiose rikiuotėse, įvairiais tarpais ir įvairiomis distancijomis

tarp žmonių ir gretų, paskui karininką arba puskarininkį, pripratintą žmones dėmėtis viršininko ženklais arba komandomis, nors vieta ir būtų sunki.

149. Lauke, visais greičiais jojant, arklys reikia leisti laisvu, bet ne numestu pavadžiu.

150. Jojant pientais ir bendrai kietais keliais, reikia joti daugiausia pakraščiais.

151. Jojant be kelių, per sunkią nelygią vietą, reikia žinoti, kad arklys savo įgimtu instinktu (nujautimu) dažniausiai pats pasirinks būdą pereiti per sunkias vietas. Todėl reikia tik stengtis jam tai nekludyti.

152. Kur statūs nusileidimai, reikia atsilošti, kelius suspausti ir pavadį atiduoti arkliui tiek, kad jis galėtų ištiesti sprandą. Kur statūs pakilimai, reikia atiduoti pavadį arkliui, nusitverti už karčių arčiau prie gogo, kūną palenkti į priekį ir pasikelti ant kilpų. Čia reikia žiūrėti, kad arklys neitų į tokius pakilimus ir nusileidimus įžambiai.

153. Jojant per arimą, kelmuotą vietą, krūmus ir bendrai per labai nelygią vietą reikia vengti didesnių greičių.

154. Jojant per klampią vietą, reikia parinkti patogesnį kelias ir arklys leisti daugiausia žingsniu. Be to reikia įsikibti į karčius, pasikelti ant kilpų ir kūną palenkti į priekį. O jei arklys pradės klimpti—nušokti ir pervesti pavadžiu.

Jojant per lijudrą ir slidžią vietą, reikia ypatingai atsидėjus vesti arklys ir vengti stačių ir staigių posūkių.

155. Del arklio sveikumo saugojimo nežymios kliūtys reikia įveikti, kur galima, be šokimo: griovius ir pylimus perjoti skersai, o ne įžambiai.

156. Arklio sveikumui saugoti jojant didelius atstumus, kada gautasis uždavinys duoda, reikia žinoti šie dėsniai:

- a) iš vietos joti žingsniu nemažiau kaip kilometrą;
- b) joti keičiamu greičiu, laiku pakeičiant vieną greitį kitu;
- c) daryti poilsius: mažąjį — iki 10 minučių po pirmojo jojimo pusvalandžio; svarbesniuose žygiuose (sulig didumu arba sunkumu joti)— didįjį, nujojus daugiau pusės kelio, arti 3 valandų laiko; po kiekvienos jojimo valandos yra naudinga nulipti ir nueiti kilometrą vedant pavadžiais.

Prieš didįjį poilsį ir prieš žygio pabaigą reikia eiti kilometrą žingsniu ir kilometrą vedant pavadžiais.

157. Jojimui greitumu 9 klm. per valandą, neskaitant poilsių, greičiai reikia keisti taip: 10 minučių žingsniu (1 kilometras), 5 minutės risčia (1,25 klm.), 10 min. žingsniu, 5 min. risčia ir tt.

Jojimui greitumu 10,5 klm. per valandą: 10 min. žingsniu (1 klm.), 10 min. risčia (2,5 klm.) 10 min. žingsniu, 10 min. risčia ir tt.

Jojimui greitumu 12 klm. per valandą: 5 min. žingsniu (0,5 klm.), 10 min. risčia (2,5 klm.), 5 min. žingsniu, 10 min. risčia ir tt.

VII. SKILTIS.

Plaukimas su arkliu.

158. Jei plaukiama su pabalnotu arkliu, nuimti laužtukų geležį, kilpas diržu pakelti aukštin ir truputį atleisti užpakalinę pavaržą.

159. Kai per upę reikia persikelti plaukiant, jojėjas turi įjoti į vandenį, nustatyti arkliui kryptį, atiduoti jam pavadį ir įsikibti į karčius netoliau kaip per du delnus nuo gogo.

160. Kai arklys nebesieks dugno, jojėjas nušliaužia nuo jo į tą pusę, iš kur vanduo teka, ir plaukia greta su arkliu.

Jei vanduo teka iš dešinės, jojėjas laikosi už karčių dešine ranka, o kaire, kai reikia, valdo arklį su pavadžiu. Vandeniui tekant iš kairės, jojėjas daro atvirkščiai.

Pavadį plaukiant tempti labai atsargiai: arklys, kai plaukia, pasiduoda mažiausiam pavadžio timplėjimui. Jei jojėjas labai smarkiai patrauks pavadį arba pasi-

kabins ant jo, tai arklys apsivers vandenį atgal. Tada lengvai gali paskęsti ir arklys, ir jojėjas.

Kai tik prie kito kranto arklys atsistos ant dugno, jojėjas vėl sėda ant jo.

VIII. SKILTIS.

Voltižavimas.

Voltižavimas ant gyvo arklio.

161. Voltižavimui (šokinėjimui) arklys turi būti stiprus, neopus, gero būdo, turintis aiškiai risčią, ramius šuolius ir išmokytas teisingai eiti ratu ant virvės.

162. Voltižavimui arklys išvedamas apinasriu su keturiais prisegamais ir dviem rankiniais pavadžiais (33. brėž.), pabalnotas voltižuojamuoju arba rikiuotės balnu. Prisegamų pavadžių galai prisegami prie esamų voltižavimo balne gradžių, o jei balnas rikiuotės—prie priekinės pavaržos ir prie priekinio balno lankelio.

Pastaba. Viršutiniaus prisegamais pavadžiais teisingai pastatoma arklio galva. Priešingu atveju arklys, nuleisdamas galvą ir pakeldamas užpakalį, trukdytų šokynėti. Jei pats arklys teisingai laiko galvą, viršutinių pavadžių gali ir nebūti.

163. Voltuose voltižuojama jojant risčia ir šuoliais.

Pastaba. Kada arklys stovi vietoje, užšokama ir nušokama nuo arklio 5. ir 9. str. taisyklėmis. Jei balnas rikiuotės, rankos dedamos ant tinkamų balno lankelių.

Voltižuojant iš dešinės visa daroma prisitariant prie voltižavimo iš kairės taisyklių, tik atvirkščiu būdu.

Užšokimas ant arklio.

164. Užšokti ant arklio reikia prieiti prie jo iš kairės pusės; atsistoti veidu į priekį per pusę žingsnio į šalį nuo priekinių kojų, kiek galint toliau savo dešiniu šonu nuo arklio, ir nusitverti rankomis: kaire—už kairės priekinės voltižuojamo balno rankenos iš viršaus už galo (neskėčiant pirštų), o dešine kartu su

rankiniais pavadžiais—už dešinės priekinės rankenos iš viršaus, nykščiu į apačią, taip, kad dešinė alkūnė gulėtų ant balno, o krūtinė būtų pasukta į priekį (34. brėž.).

165. Einant risčia, reikia bėgti kojų pirštais (priekiais) greta su arkliu, beveik nesiremiant dešine alkūne į balną ir abi kojas visada turint daugiau atkištas už liemenį; savo bėgimą suderinti su arklio bėgimu, t. y. kairę koją statyti ant žemės kartu su arklio kaire priekine koja, o dešinę—su jo dešine.

166. Lekiant šuoliais reikia vadovautis 165. str. taisyklėmis, bėgti nedideliais šuoliais, kairę koją turint prieky.

167. Norint užšokti ant arklio reikia: bėgant risčia—nubėgti keletą žingsnių, o bėgant šuoliais—keletą kartų pašokėti ir kairės priekinės arklio kojos tempu pasispirti paliai arklį abiem kojom nuo žemės; su kitu žingsniu arklys, pakeldamas priekį, pakels ir jojėją. Šis tuo momentu turi kuo daugiausia pasiremti ant dešinės alkūnės, greitai pasikelti ant ištiestų rankų, perkelti ištiestą dešinę koją per arklio užpakalį ir švelniai sėsti į balną (35. brėž.).

Nušokimas.

168. Nušokama nuo arklio dviem būdais: perkeliant dešinę koją per arklio sprandą arba per užpakalį.

169. Nušokant pirmuoju būdu reikia paimti kaire ranka už kairės priekinės rankenos, o dešine—už dešinės užpakalinės; ištiestą dešinę koją pakelti kuo aukščiau ir perkelti per arklio sprandą (36. brėž.). Po to nusitverti dešine ranka už dešinės priekinės rankenos, kairę ranką perkelti per dešinę koją, vėl nusitveriant už kairės rankenos ir, neliečiant arklio šonu, greitai nušokti žemėn ant batų priekių, ties kaire priekine arklio koja, bet nepasisukant batų priekiais į arklį ir, kiek galint, toliau nuo arklio į volto vidurį. Nušokti nuo arklio reikia tuo laiku, kad arklys

leidžia dešinę koją žemėn. Nušokus daryti kaip 164.—166. str. nurodyta.

170. Nušokant antruoju būdu, reikia nusitverti abiem rankom už priekinių rankenų ir ant ištiestų rankų paduoti kūną į priekį ir į kairę; tuo pat laiku dešinę koją įsiūbuoti nuo klubo, ištiestą ją perkelti kuo aukščiau per arklio užpakalį prie kairės kojos, kuri stovi vietoje, ir tuoj nušokti žemėn, kaip jau nurodyta.

171. Nušokęs nuo arklio jojėjas gali vėl tuoj užšokti arba nubėgti keletą žingsnių ir tada užšokti. Norint tuoj nušokus užšokti ant arklio, reikia nusileidžiant nuo balno tuojau pasispirti nuo žemės abiem kojom, kaip yra nurodyta 167. str.

Ypatingi veiksmai voltizuojant.

172. Norint sėsti abiem kojom į dešinę balno pusę, reikia daryti kaip 167. str. nurodyta. Tik pasispyrus pasukti kojas klubuose į dešinę, perkelti jas per arklio užpakalį, sėsti į balną iš dešinės pusės pusiau pasisukus į dešinę ir nuleisti dešinę ranką, o kairę palikti ant rankenos.

173. Norint iš tos padėties sėsti į balną, reikia tuo laiku, kai arklys stato kairę priekinę koją ant žemės, dešine ranka nusitverti už priekinės rankenos, kartu paduoti kūną į priekį volto vidun, greitai atblokšti atgal nuo klubo dešinę koją, pasispirti nuo balno kaire koja, perkelti ją tiesią per arklio užpakalį ir švelniai atsisėsti į balną.

174. Žirkles daromos tik šuoliais jojant. Tam reikia nusitverti abiem rankom už priekinių rankenų ir kūną paduoti ant ištiestų rankų į priekį, palenkiant jį į volto pusę; o kuo tiesiausias kojas įsiūbuoti klu-

buose, greitai šuolio tempu blokšti jas atgal ir, sukryžiuvus jas, sėsti veidu į arklio užpakalį, laikant kūną stačiai.

175. Norint sėsti atgal, t. y. veidu į arklio galvą, reikia nusitverti už balno taip, kad keturi pirštai būtų užpakalinių rankenų viduj, o nykščiai iš lauko; pasirėmus ant rankų paduoti kūną į priekį tuo laiku, kai arklys pakels priekį, o kojas nuo klubų greitai blokšti atgal, sukryžiuoti jas ir sėsti veidu į priekį.

Voltižavimas ant rikiuotės balno.

176. Voltižuojant ant rikiuotės balno reikia daryti visa taip pat, kaip ir voltižuojant ant voltizavimo balno. Tik kaire ranka nusitverti už karčių kuo arčiausiai prie sprando vidurio, ties pat sprando ketera, o dešine ranka tūrėtis už priekinio balno lankelio. Nušokti visada reikia perkeliant dešinę koją per užpakalį.

177. Voltižuojant ant rikiuotės balno, kai jis yra visiškai apkrautas, ir kai jodėjas visiškai yra apsiginklavęs, o taip pat ir voltižuojant tiesiai jojant reikia daryti, kaip yra nurodyta 176. str. (37., 38., 39. ir 40. brėž.).

Voltižuojant volte ir tiesiai jojant, reikia laikyti pavadis toj rankoj, kuri dedama ant priekinio balno lankelio.

IX. SKILTIS.

Kardo veiksmi.

178. Kardas raitoj rikiuotėj yra pririšamas prie balno, kaip nurodyta 41. brėžiny.

179. Kardai kovai imami komanduojuant: *kardus* — *kovai!*

Su ta komanda kardai išimami trim veiksmis. Pirmas veiksmas vykdomas komanduojuant *kardus*, o kiti — komanduojuant *kovai!*

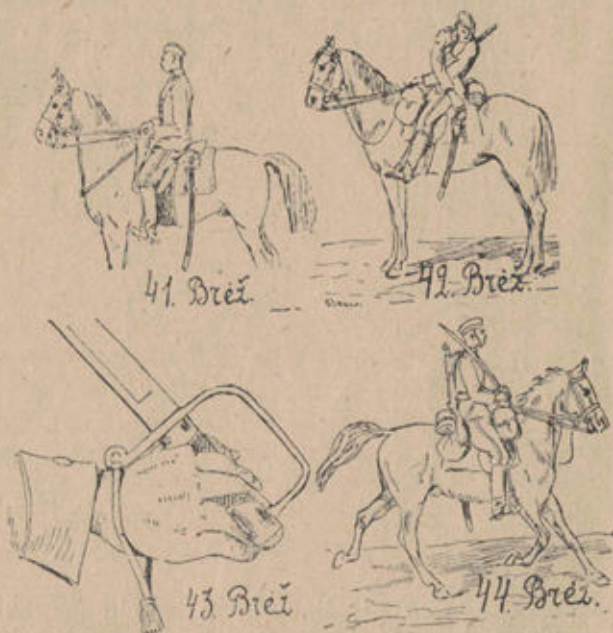
Pirmas veiksmas. Dešinę ranką perkelti per kairę, paimti, visais pirštais apimant, kardo rankenos kotą ir ištraukti geležtę delno platumu (42. brėž.).

Antras veiksmas. Ištraukti geležtę iš makšties ir iškelti ją smaigaliu į viršų, o ašmenimis į kairę, kad rankena būtų aukščiau galvos.

Trečias veiksmas. Nuleisti ranką su kardu ir uždėti dešinės rankos plaštaką ant kairės rankos plaštakos.

Bevardį ir mažąjį pirštus šiuo atveju galima laikyti kaip tinkama, tik jais padėti kairei rankai valdyti arkli. Kardo kotas laikomas smiliu ir didžiuoju pirštais iš priekio, o nykščiu — iš užpakalio. Kardo galo nereikia nuleisti nuo dešinio peties (43. ir 44. brėž.).

180. Pagarbai kardai ištraukiami trim veiksmis komanduoju: *kardus—lauk!* Pirmas veiksmas vykdomas komanduoju *kardus*, o kiti—komanduoju *lauk!*

Pirmas ir antras veiksmi vykdomi, kaip nurodyta 179. straipsny.

Trečias veikmas. Pastatyti kardą atvirkščiaja puse į dešinio peties duobelę, apėmus rankenos kotą dešinės rankos nykščiu, smiliu ir didžiuoju pirštais. Likusius du pirštus laisvai prispausti prie delno ir dešinę ranką nuleisti plaštakos minkštumu ant šlaunės, truputį sulenkus alkūnėje. Kardas taip turi būti pri-

statytas prie peties, kad ašmenys nebūtų pasuktos nei į dešinę, nei į kairę (45. ir 46. brėž.).

Pastaba. Jei kareiviai turi kardus ir pikes, tai komanduoju: *kardus lauk, pikes į ran—kas!*

Ši komanda vykdoma taip, kaip jau buvo išdėstyta.

181. Jei viršininkas sutinkamas joju, tai jam pasveikinti kardai netraukiami.

182. Karininkai, turėdami kardus prie peties, sutinka ir pasveikina viršininką salutuodami dviem veiksmais su komanda: **Tamstos, karininkai!**

Pirmas veiksmas. Pakelti kardą aukštyn, t. y. visu dešinės rankos plaštaku apimti kotą ir išilgai pridėjus nykštį prie pasuktos į save koto pusės, pakelti kardą prie apikaklės taip, kad rankos riešas būtų apikaklės aukštumu ir per sprindį prieš ją.

Geležtė laikoma ašmenimis į kairę pusę, smaigaliu į viršų ir kiek atgal.

Antras veiksmas. Nuleisti kardą smaigaliu žemyn ir ašmenimis į arklį. Dešinė ranka ir kardas reikia nuleisti laisvai ir stačiai (47. brėž.).

Kad karininkai pastatytų kardus prie peties, vėl komanduojama: **Tamstos, karininkai!** Su šia komanda daroma kaip jau paaiškinta, tik atvirkščiu būdu.

183. Kai pirmą kartą prajojama iš dešinės ar iš kairės po vieną, kada kardai ištraukti, karininkai, neprijoję ligi viršininko per 3 žingsnius, salutuoja visais greičiais jodami be jokios tam reikalui komandos, kiekvienas savaime. Prajoję pro viršininką ir nujoję 3 žingsnius, jie stato kardus prie peties.

184. Kardams į makštis įkišti komanduojama: **kardus į ma—kštis!** Su ta komanda kardai įkišami į makštis trim veiksmais.

Pirmas veiksmas. Suimti dešine ranka kotą ir pakelti geležtę smaigaliu į viršų, o ašmenimis į kairę; rankena turi būti aukščiau galvos.

Antras veiksmas. Pasukti geležtę smaigaliu žemyn, nuleisti ją per kairę ranką ir smaigalį įkišti į makšties skylę (48. brėž.); dešinės rankos plaštaką laikyti sulig peties aukštumu.

Trečias veiksmas. Įkišti geležtę į makštį, o dešinę ranką laisvai nuleisti žemyn arba jos plaštaką uždėti ant kairės rankos plaštakos.

X. SKILTIS.

Pikės veiksmai.

185. Atsisėdus ant arklių pikės laikomos *prie peties* (11. str.). Taip laikant apatinė pikės kilpa yra užmauta ant kojos, kotas priglaustas prie peties, dešinė ranka laisvai nuleista paliai kotą; keturi pirštai, truputį sulenkinti, yra uždėti iš priekinės koto pusės, o nykštys apima kotą iš užpakalio (49. brėž.).

186. Komanduojant: *pikės į ran—kas!* — reikia dešine ranka suimti pikę ties dešiniu petim ir pastatyti ji stačiai; rankos plaštaką nukelti žemiau, kad ji būtų sulig kairės rankos kumščiu (50. brėž.).

Pastaba. Pikės į rankas įmamos pasisveikinti ir jojant visais greičiais.

187. Komanduojant: *pikės prie pe—ties!* — dešine ranka įstatyti į peties duobelę, nuleisti ranką paliai kotą ir prilaikyti ją, kaip nurodyta 185. str.

Pastaba. Stovint ir jojant žingsniu su komandomis: **pasitaisyk ir lygiuok!** — pikės statomos prie peties be atskiros komandos.

188. Komanduojant: *pikės už pe—ties!* — palenkinti pikę prie kairės rankos ir, su ta ranka prilaikant pikę, dešinę ranką įnerti į pikės spurgą (kutą), užmesti pikę už peties ir uždėti dešinę ranką ant kairės (51. ir 52. brėž.).

1. pastaba. Pikės užmetamos už pečių žygy, o taip pat ištraukiant kardą ir veikiant su šautuvu.

2. *pastaba.* Pikės drūtgalio kilpa naudojama pikei ant kojos užmauti žygy ir nusėdant nuo arklių. Šiuo atveju, kai jodėjui tenka laikyti 2—3

pikės, jodėjas užneria jų kilpas ant kojos, spurgus (kutus) užneria ant rankos ir užmeta pikės už peties.

189. Kada pikė rankoje, tai sukomandavus: *pikės ant šlau—nies!*—dešinę ranką kotu patraukti aukštyn ligi pikės pusiausviros, pakelti pikė aukštyn, palenkti į priekį ir truputį į kairę ir ranką padėti ant šlaunies, per sprindį žemiau klubo. leties galas turi būti aukščiau ir prieš dešinę arklio ausį (53. brėž.).

Kada pikė prie peties, tai komanduoiant: *pikės ant šlau—nies!* — jodėjas daro tą pat, kas aukščiau išdėstyta.

Pastaba. Pikės ant šlaunių imamos veikiant lauke, kada artėjama prie priešo.

190. Kai pikės rankose, tai komanduoiant: *pikės—kova!* — reikia dešinę ranką patraukti aukštyn ligi pusiausviros ir nuleisti pikė smūgiu žemyn taip, kad priekinė koto dalis būtų kiek žemiau kaip arklio akis. Pike tvirtai laikyti po pažastim, todėl alkūnė reikia prispausti prie kūno. Dešinės rankos plaštaka reikia tvirtai apimti kotas iš apačios. Pirštai, be nykščio, turi būti pasukti į viršų, o nykštis kiek atskirtas nuo kitų ir laikomas paliai kotą (54. ir 55. brėž.¹⁾).

¹⁾ Apatinis 55. brėž. paveikslėlis rodo ranką iš viršaus.

Kai pikė yra ant šlaunies, tai komanduoiant: *pikės—kovai!* — pikė reikia pabrukti po pažastim, kaip aukščiau nurodyta.

191. Kada pikės laikomės kovai, tai su komanda: *pikės ant šlau—nies!* — pikė paimti, kaip nurodyta 189. str.

192. Kai pikės ant šlaunių, tai komanduoiant: *pikės prie pe—ties!* arba *pikės už pe—ties!* — pakelti pikė, užmauti ant kojos ir pristatyti prie peties; antruoju atveju spurgas (kutas) užmauti ant rankos ir užmesti pikė už peties.

193. Kada pikės laikomos kovai, tai su komanda: *pikės į ran—kas!* — pastatyti pikė, kaip yra nurodyta 186. str.

XI. SKILTIS.

Trimitų ir kepurių laikymas per pamaldas.

194. Pasisveikinti, pirmą kartą prajoti pro viršininką iš dešinės ar iš kairės po vieną žingsniu ir ženklams (signalams) trimituoti, su komanda: *paimti trimitus!* — trimičiai nuleidžia trimitus visu šniūro ilgumu, dešinėmis rankomis suima trimitus ties viršutiniu lanko kraštu, trimitų žiotis įremia į šlaunis, o lankus pasuka į dešinę (57. brėž.)

195. Ženkliui trimituoti reikia atsistoti ant kilpų, pasisukti į tą pusę, kur duodamas ženklas, o trimitą laikyti taip, kad žiotys būtų į viršų.

196. Su komanda: *priišti trimitus!* — trimitai priiškiami per delną aukščiau juostos, iš dešinės pusės, pučiamuoju galu į priekį.

197. Komanduoiant: 1) *malđai,* 2) *kepures nusi—imk!* — nusiimti dešine renka kepurę ir perkelti į kairę ranką.

Kepurė laikoma kartu su pavadžiais kairėj rankoj, pasuktoj delnu į viršų: nykštis prilaiko kepurę iš vidaus, o kiti—iš lauko.

Kepurė turi būti pasūkta prekiu į dešinę (56. brėž.)

Pastaba. Turintieji pikes jojėjai su pirma komanda pristato pikes prie pečių, o su antra nusiima kepures, kaip pasakyta.

198. Kepures užsidėti komanduojiama: *užsi—dėk!* Kepurė uždedama dešine ranka.

Pastaba. Jojėjai, kurie turi pikes, užsidėję kepures paima jas į rankas.

199. Sveikintis reikia bendromis taisyklėmis, nustatytomis Pėstininkų Rikiuotės Statuto I. daly. Jei pavadžiai yra išskirstyti į abi rankas, tai jojėjas, neprijojęs ligi viršininko per 4 žingsnius, pasuką į jį galvą. Turintis pikę jojėjas sveikinasi taip pat, tik pikę ima į ranką, jei ji kitaip buvo laikoma.

II. SKYRIUS.

Vieno mokymas pėstininkų rikiuotėje.

I. SKILTIS.

Mokymas be šautuvo ir su šautuvu.

200. Raitininkus mokant pėstininkų rikiuotės reikia vadovautis Pėstininkų Rikiuotės Statutu I. dalies taisyklėmis.

Jei raitininkas turi užsidėjęs šaltąjį ginklą, kairę ranką laiko ant jo; nykštis turi būti iš vidaus, o kiti pirštai iš lauko.

II. SKILTIS.

Kardo veiksmai.

201. Komanduoju: *kardus—lauk!*—kardas ištraukiamas ir statomas prie peties trim veiksmais. Pirmas veiksmas vykdamas sulig komanda *kardus*, o kiti du—sulig komanda *lauk!*

Pirmas veiksmas. Dešinė ranka suimti rankenos kotą ir, kairė ranka prilaikant makštį žemiau koto, ištraukti geležtę delno platumu.

Antras veiksmas. Ištraukti kardą ir iškelti jį smaigaliu į viršų taip, kad ašmenys būtų iš kairės pusės, o rankena iškelta aukščiau galvos. Kairę ranką nuleisti į savo vietą.

Trečias veiksmas. Stačiai įstatyti kardą atžagaria puse į dešinio peties duobelę, kotą suėmus smilium

ir didžiuoju pirštais iš lauko, o nykščiu — iš vidaus pusės; kitus du pirštus laisvai sulenkti. Abi rankos laikomos kaip stovint pėstininkų rikiuotėje. Tik dešinės rankos nykštis turi liesti šlaunį. Kardas taip turi būti įstatytas į dešinio peties duobelę, kad ašmenys nebūtų pasuktos nei į dešinę, nei į kairę.

202. Komanduoju: *kardu—gerbk!* — kareiviai pašveikina kardu nuo peties vienu veiksmu. Kotą suimti visais dešinės rankos pirštais ir, kartu kiek pakėlus kardą aukštyn, reikia pastūmėti geležtę nuo savęs ir stačiai pastatyti ašmenimis į priekį, kad atžagarioji pusė būtų ties dešinio peties duobele. Dešinė ranka turi būti laisvai sulenkta, o alkūnė neprispausta prie kūno. Plaštaka turi būti alkūnės aukštumu. Sargybiniai, kurie stovi kambariuose, turi stačią deležtę patraukti į dešinę, ašmenis pusiau pasukę į dešinę.

203. Su komandą: *kardu—gerbk!* — karininkai pagerbia dviem veiksmais.

Pirmas veiksmas. Kardą pakelti aukštyn, t. y. visa dešinės rankos plaštaka suimti kotą ir kardą pakelti aukštyn taip, kad plaštaka būtų apikaklės aukštumu ir per sprindį prieš ją, o nykštys išilgai gulėtų ant užpakalinės koto pusės. Geležtę laikomą ašmenimis į kairę, smaigaliu į viršų ir truputį atgal.

Antras veiksmas. Kardą nuleisti taip, kad plaštaka atsidurtų ties dešine blauzda vietoje, nurodytoje 201. str. (trečias veiksmas), o geležtę būtų atžagaria puse į priekį ir smaigalių prieš kairio bato priekį, per sprindį nuo žemės.

204 Komanduoju: *prie pe—ties!* — kareiviai ima iš sveikinamos padėties kardus prie peties vienu veiksmu. Geležtę atžagaria puse įstatyti į peties duobelę ir kartu suimti kotą, kaip nurodyta 201. str. (trečias veiksmas).

205. Karininkai su komanda: *prie pe—ties!*
— stato prie pečių kardus dviem veiksmis: pirmuoju — kardas pakeliamas aukštin, o antruoju — statomas prie peties.

206. Nurodytu būdu kardas prie peties laikomas tik stovint vietoje. Kai reikia eiti, tai su komanda *žengte* reikia paimti dviem veiksmis kardas laisvai.

Pirmas veiksmas. Sudėti abi rankų plaštakas prieš save, per delną žemiau juostos, įremti renkenos koto galą į sulenktą kairės rankos delną ir dešinės rankos didžiuoju, bevardžiu ir mažiuoju pirštais suimti kotą tarp lankelio ir koto, o nykščiu ir smiliu — lankelį iš viršaus. Tuo pat laiku kardo geležtę nuleisti nuo peties atžagaria puse į alkūnės įlinkimą.

Antras veiksmas. Abi rankas nuleisti į savo vietas.

207. Einant dešinė ranka su kardu turi laisvai judėti į priekį ir atgal.

Praeinant pro viršininką visais atvejais dešinė ranka neturi judėti. Tam komanduojama: *ramiai! pagarba—dešinėn (kairėn)!* Sukomandavus: *laisvai!* — dešinė ranka vėl laisvai mosuoti į priekį ir atgal.

Makštis einant reikia prilaikyti po apatiniu žiedu kairės rankos keturiais, truputį sulenktais, pirštais iš lauko, o nykščiu iš užpakalio ir vidaus. Kairė ranka su makštimi nemosuojama niekada.

208. Sustojus kardai reikia laikyti laisvai ligi komandos: *ant pe—ties!* arba *kardus į ma—kštis!*

209. Iš laisvos padėties su komanda: *ant pe—ties!* — kardas prie peties statomas dviem veiksmis.

Pirmas veiksmas. Sudėti abi plaštakas prieš save per delną žemiau juostos, įremti renkenos koto galą į sulenktą kairės rankos delną ir suimti dešine ranka kotą, kaip nurodyta kardui prie peties laikyti.

Antras veiksmas. Abi rankas nuleisti į savo vietas, o kardo geležtę įstatyti atžagaria puse į dešinio peties duobelę.

210. Sukomandavus: *kardus į ma—kštis!* — kardai nuo peties įkišami į makštis trim veiksmis.

Pirmas veiksmas. Dešine ranka suimti kotą ir pakelti geležtę smaigaliu į viršų, ašmenimis į kairę taip, kad rankena būtų aukščiau galvos. Kaire ranka paimti makštį, kaip nurodyta kardui ištraukti.

Antras veiksmas. Pasukti geležtę smaigaliu žemyn, įkišti ji makštį, o dešinės rankos plaštaką palikti apikaklės aukštumu.

Trečias veiksmas. Įkišti geležtę į makštį ir rankas nuleisti į savo vietas.

211. Iš laisvos padėties su komanda: *kardus į ma—kštis!* — kardai įkišami keturiais veiksmis.

Pirmas veiksmas vykdomas kaip pirmas veiksmas statant kardus prie peties iš laisvos padėties. O kiti veiksmi — kaip dedant kardus į makštis nuo peties.

212. Veiksmus darant kartu su pėstininkais, reikia vadovautis šiomis taisyklėmis:

1) Kada pėstininkai laiko šautuvus prie kojų (ant žemės), kardai turi būti makštyse.

2) Komanduoju: *ant pe—ties!* — reikia daryti kaip su komanda: *kardus—lauk!* Pirmas veiksmas daromas su ruošiamąja komanda, o antras ir trečias kartu su šautuvo veiksmis — sulig vykdomąja komanda.

3) Komanduoju: *že—mėn!* — kardus įdėti į makštis kartu su šautuvų veiksmis.

4) Komanduoju: *šautuvu—gerbk!* — kardai reikia ištraukti iš makščių trim veiksmis.

Pirmas veiksmas daromas su ruošiamąja komanda *šautuvu* ir kaip pirmas veiksmas išimant kardus iš makščių. Antras ir trečias — su vykdomąja komanda,

kartu su šautuvų veiksmis. Tik antras veiksmas daromas taip pat, kaip antras veiksmas išimant kardus iš makščių, o trečiuoju veiksmu pastatyti kardą, kaip nustatyta pagarbai.

5) Sukomandavus: *že—mèn!* — kardai įkišami į makštis iš sveikinamos padėties trim veiksmis. Jie daromi kartu su pėstininkais—pirmas prisitaikant prie pirmo, o antras ir trečias—žiūrint atatinamų veiksmų įdedant kardus į makštis nuo peties.

6) Karininkai, turėdami kardus makštyse, su komanda *šautuvu—gerbk!* — saliuotuoja trim veiksmis. Pirmieji du veiksmi daromi kaip ir kareivių, o su trečiu kardas reikia nuleisti, kaip yra nurodyta 203. str.

7) Iš sveikinamos padėties su komanda: *že—mèn!* —karininkai įdeda kardus į makštis trim veiksmis, kaip šio straipsnio 5. punkte yra nurodyta.

213. Visi išdėstytieji kardo veiksmi daromi tik stovint vietoje. Išimtį sudaro tik viršininkų veiksmi, kuriems tenka saliuuoti. Jie eidami pakelia kardą akšyn ir nuleidžia, kaip nurodyta 203. str.

Turiny.

Įžanga	Pusl. 3
------------------	---------

I. SKYRIUS.

Vieno mokymas ant arklio.

I. Skiltis.

Pratimai ant medinio arklio.

Medinis arklys	5
Šokimas įsibėgėjus	5
Šokimas iš vietos, žirklės	7
Nušokimas	9

II. Skiltis.

Jojimas su žąslais ir laužtukais.

Kaip laikyti ir vesti pažabotą arklį	9
Kaip sėsti ant arklio, išskirstyti pavadžius ir nultipti	11
Sėdėsena	18

Valdymas.

Bendri nurodymai	21
Kaip veikia blauzdos ir kaip jomis valdyti	21
Kūno pasvirimai	22
Kaip veikia pavadžiai ir kaip jais valdyti	23
Pentinių ir lazdelės vartojimas	25
Jojimo greitis, jojimas į priekį, greičių keitimas arklio parengimas ir pusiau sustabdymas	26

	Pusl.
Sustabdymas	32
Jojimas tiesia kryptim	32
Pasisukimai jojant ir užsukimai	33
Krypties atmaina jojykloj	34
Voltai	34
Jojimas į dešinę ar į kairę atgal	35
Pasisukimai vietoje	36
Traukimasis	37
Jojimas šonu (skersavimas)	38
III. Skiltis.	
Junginio jojimas	41
IV. Skiltis.	
Gimnastika ant gyvo arklio	47
V. Skiltis.	
Šokimas per kliūtis	49
VI. Skiltis.	
Lauko jojimas	50
VII. Skiltis.	
Plaukimas su arkliu	53
VIII. Skiltis.	
Voltižavimas.	
Voltižavimas ant gyvo arklio	54
Užšokimas ant arklio	55
Nušokimas	56
Ypatingi veiksmai voltižuojant	57
Voltižavimas ant rikiuotės balno	58

	Pusl.
IX. Skiltis.	
Kardo veiksmai	58
X. Skiltis.	
Pikės veiksmai	63
XI. Skiltis.	
Trimitų ir kepurių laikymas per pamaldas	66
II. SKYRIUS.	
Vieno mokymas pėstininkų rikiuotėje.	
I. Skiltis.	
Mokymas be šautuvo ir su šautuvu	68
II. Skiltis.	
Kardo veiksmai	68

